

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

«Τα Δικαιώματα των Ασυνόδευτων Ανηλίκων στην Προσφυγική Κρίση»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΟΥΛΙΑΝΗ ΖΩΡΖΟΥ

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Παναγιώτης Τσίρης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Γεράσιμος Καραμπελιάς, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Ανδρέας Λύτρας, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ιουλιανή Ζώρζου, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Στον Χρήστο

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες σε όσους βοήθησαν για τη εκπόνηση της παρούσης εργασίας. Ευχαριστίες αναλογούν στον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Τσίρη Παναγιώτη για την καθοδήγηση και συμβουλευτική βοήθεια που προσέφερε κατά την συγγραφή της εργασίας. Επίσης θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου και στα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, τον Καθηγητή κ. Καραμπελιά Γεράσιμο και τον Καθηγητή κ. Λύτρα Ανδρέα για τον χρόνο που αφιέρωσαν.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	7
Abstract	9
Εισαγωγή.....	11
1. Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας Δικαιωμάτων Του Παιδιού	12
1.1. Η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού	12
1.2. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου	20
1.3. Το Διεθνές Σύμφωνο Για Τα Ατομικά Και Πολιτικά Δικαιώματα (1966)	22
2. Θεσμικό Πλαίσιο Χορήγησης Διεθνούς Προστασίας	23
2.1. Η Σύμβαση Της Γενεύης Του 1951.....	23
2.2. Το Πρωτόκολλο Της Νέας Υόρκης Του 1967.....	27
2.3. Η Οδηγία 2004/83/EK.....	27
2.4. Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ	28
3. Διαδικασίες Χορήγησης Καθεστώτος Διεθνούς Προστασίας Στην Ελλάδα	30
3.1. Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής Και Ταυτοποίησης.....	30
3.2. Η Υπηρεσία Ασύλου	32
3.2.1. Διαδικασία καταγραφής αιτήματος διεθνούς προστασίας.....	33
3.2.2. Εξέταση αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας	35
3.2.3. Ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις εξέτασης αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας από ανηλίκους.....	36
3.2.4. Η έννοια του πρόσφυγα υπό το πρίσμα της ανηλικότητας	40
3.2.5. Διαπίστωση Ανηλικότητας	45
4. Προσφυγική Κρίση Και Ασυνόδευτοι Ανήλικοι Στην Ελλάδα	47
4.1. Στατιστικά Στοιχεία	48
5. Περιπτώσεις Παραβίασης Δικαιωμάτων Ανηλίκων.....	54
5.1. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου	54
5.2. Υποθέσεις παραβίασης ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.....	56
5.2.1. Υπόθεση Sh.D. και λοιποί κατά Ελλάδος, Αυστρίας, Κροατίας, Ουγγαρίας, Βόρειας Μακεδονίας, Σερβίας και Σλοβενίας (Προσφυγή αρ. 14165/16).	56
5.2.2. Υπόθεση H.A. και λοιποί κατά Ελλάδος (Προσφυγή αρ. 19951/16)	59
5.2.3. Υπόθεση E.R. κατά Ελλάδος (Προσφυγή αρ. 8687/08)	61
5.2.4. Υπόθεση Sarwari και λοιποί κατά Ελλάδας (Προσφυγή αρ. 380889/12)..	64
Συμπεράσματα	66
Βιβλιογραφία.....	71

Πίνακες

Πίνακας 1 Αριθμός Ανηλίκων ανά Έτος.....	48
Πίνακας 2 Αριθμός Ασυνόδευτων Ανηλίκων ανά Έτος	49
Πίνακας 3 Ποσοστό Ασυνόδευτων Ανηλίκων επί του Συνολικού Αριθμού Ανηλίκων	50
Πίνακας 4 Ασυνόδευτοι Ανήλικοι – Αποτελέσματα Διαδικασίας Διεθνούς Προστασίας Α’ Βαθμού	52
Πίνακας 5 Κατάσταση Ασυνόδευτων Ανηλίκων	53
Πίνακας 6 Κατάσταση Ασυνόδευτων Ανηλίκων Εκτός Μακροχρόνιας ή Προσωρινής Φιλοξενίας	54

Περίληψη

Η πρόσφατη προσφυγική κρίση στην Ελλάδα ανέδειξε τα ζητήματα προστασίας των πιο ευάλωτων από τις κοινωνικές ομάδες που αυτή επηρέασε – τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Σκοπός της παρούσης διπλωματικής εργασίας είναι να εξετάσει υπό το πρίσμα του πλαισίου για την χορήγηση διεθνούς προστασίας, τον τρόπο με τον οποίο επηρεάστηκε η προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων, εν μέσω της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας παρουσιάζονται τα κυριότερα θεσμικά κείμενα που αφορούν τόσο την προστασία δικαιωμάτων των παιδιών, όπως η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όσο και το θεσμικό πλαίσιο χορήγησης διεθνούς προστασίας, με έμφασή στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και στον Κανονισμό Δουβλίνο III. Ακολούθως περιγράφονται αναλυτικά οι διαδικασίες χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα, εστιάζοντας στους ασυνόδευτους ανηλίκους.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται με την χρήση στατιστικών δεδομένων, η εξέλιξη της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα με εστίαση στους ασυνόδευτους ανηλίκους, τα αποτελέσματα της διαδικασίας διεθνούς προστασίας και στοιχεία για τις μορφές φιλοξενίας και τις συνθήκες διαβίωσης των ασυνόδευτων ανηλίκων. Τέλος εξετάζεται ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα.

Η εργασία αυτή οδήγησε σε μία σειρά συμπερασμάτων αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο επηρεάστηκε η προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων, εν μέσω της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα. Αν και δεν παρουσιάζεται απουσία θεσμικών εγγυήσεων προστασίας δικαιωμάτων του παιδιού, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, η πραγματικότητα, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στο προσφυγικό ζήτημα, καθιστά κατ' ελάχιστον δυσχερή την πραγματική και ουσιώδη διασφάλιση των δικαιωμάτων αυτών. Διοικητικά προσχώματα και καθυστερήσεις συμβάλουν στο να καθίσταται όλο και πιο επισφαλής η διασφάλιση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Ως εκ τούτου, κρίνεται απαραίτητη η αναμόρφωση του Κανονισμού Δουβλίνο III και ειδικότερα του κριτηρίου της χώρας πρώτης εισόδου. Προτείνεται να δοθεί η δυνατότητα σε ευπαθείς ομάδες όπως εν προκειμένω οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, να

προωθηθούν σε άλλα κράτη μέλη με επαρκέστερες και πιο εξειδικευμένες υποδομές, διασφαλίζοντας παράλληλα τα κατοχυρωμένα δικαιώματα τους.

Παράλληλα, καθίσταται σαφής και επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας νέων δομών φιλοξενίας, οι οποίες να διατίθενται αποκλειστικά στους ασυνόδευτους ανηλίκους. Οι εν λόγω δομές θα πρέπει να είναι πλήρως στελεχωμένες με προσωπικό διαφόρων ειδικοτήτων, προκειμένου να παράσχει τις απαραίτητες εκείνες υπηρεσίες για την υγιή ανάπτυξη του ανηλίκου.

Επιπρόσθετα, ιδιάζουσας σημασίας καθίσταται η συνεχής εκπαίδευση των υπαλλήλων των εμπλεκόμενων φορέων, ιδιαίτερα σε ζητήματα διαχείρισης και αντιμετώπισης ευπαθών ομάδων, εν προκειμένω των ασυνόδευτων ανηλίκων, με έμφασή στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που θα διασφαλίζουν τον σεβασμό στην ευαλωτότητα και στις ανάγκες της παιδικής ηλικίας.

Τέλος, προτείνεται η εισαγωγή του θεσμού πολιτισμικής διερμηνείας κατά το σύνολο της διαδικασίας αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας. Ο ανωτέρω θεσμός θα φέρει διττό ρόλο. Αρχικά, σκοπός είναι να υποβοηθά τον ασυνόδευτο ανήλικο σε όλα τα στάδια της διαδικασίας υποβολής και εξέτασης του αιτήματος διεθνούς προστασίας με την εν λόγω υποβοήθηση να συνίστανται κυρίως σε πληροφορίες πολιτισμικής φύσεως που θα βοηθήσουν τον ανήλικο. Παράλληλα, ο θεσμός της πολιτισμικής διερμηνείας θα συμβάλλει στην γεφύρωση των πολιτισμικών διαφορών μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και του ανηλίκου αιτούντος διεθνή προστασία.

Λέξεις-κλειδιά: ασυνόδευτοι ανήλικοι, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, προσφυγική κρίση, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

The Rights of Unaccompanied Minors during the Refugee Crisis

Iouliani Zorzou

Abstract

The recent refugee crisis in Greece has highlighted the issues regarding the protection of the most vulnerable of the social groups affected by it -the unaccompanied minors. The purpose of this thesis is to examine the way the rights of unaccompanied minors have been affected during the refugee crisis in Greece.

This thesis presents the main institutional texts on both the protection of children's rights, such as the International Convention on the Rights of the Child and the European Convention on Human Rights, as well as the institutional framework for granting international protection, with emphasis on the Geneva Convention of 1951 and the Dublin III Regulation. The procedures for granting international protection status in Greece are described in detail, focusing on unaccompanied minors.

Following that, statistical data are presented on the development of the refugee crisis in Greece with a focus on unaccompanied minors, the results of the international protection process and data on the forms of accommodation and living conditions of unaccompanied minors. Finally, the role of the European Court of Human Rights in cases of violation of the rights of unaccompanied minors in Greece is examined.

This work has led to conclusions on how the protection of the rights of unaccompanied minors has been affected in the midst of the refugee crisis in Greece. Although there is no absence of institutional safeguards for the protection of the rights of the child, both at national, European and international level, the reality, as formulated in the domain of refugee crisis, makes the safeguarding of these rights difficult. Administrative incursions and delays make the rights of unaccompanied minors increasingly precarious.

Therefore, it is necessary to reform the Dublin III Regulation and in particular the criterion of the country of first entry. It is proposed to allow vulnerable groups such as unaccompanied minors to be transported in other Member States with more adequate and specialized infrastructure, while safeguarding their guaranteed rights.

At the same time, there is a clear and urgent need to create new hosting structures available exclusively to unaccompanied minors. These structures should be

fully staffed with qualified personnel in order to provide those services necessary for the healthy development of the minor.

In addition, it is of great importance to continuously train the employees of all involved parties, in particular on issues of managing and dealing with vulnerable groups, in this case unaccompanied minors, with a focus on acquiring knowledge and skills that will ensure respect for their children and their vulnerable needs.

Finally, it is proposed to introduce the institution of cultural interpretation throughout the whole process of applying for international protection. The above institution will have a dual role. Initially, the purpose is to assist the unaccompanied minor on all stages of the international protection application and review process, with the assistance mainly consisting of cultural information. At the same time, the institution of cultural interpretation will help to bridge the cultural differences between public administration and the juvenile applicant for international protection.

Keywords: unaccompanied minors, International Convention on the Rights of the Child, refugee crisis, European Court of Human Rights.

Εισαγωγή

Με το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, και την ακόλουθη δημιουργία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, υιοθετήθηκε το 1948 η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το εν λόγω κείμενο, αν και μη νομικά δεσμευτικό, αποτέλεσε προάγγελο για τα βασικά κείμενα που διέπουν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σήμερα, όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού.

Η προστασία των δικαιωμάτων που περιγράφονται και κατοχυρώνονται στις συμβάσεις αυτές, τέθηκε υπό συνεχή δοκιμασία τις δεκαετίες που ακολούθησαν. Ειδικότερα, σε δοκιμασία τέθηκαν τα δικαιώματα των πιο ευπαθών κοινωνικών ομάδων, όπως εν προκειμένω εκείνη των παιδιών. Η πρόσφατη προσφυγική κρίση στην Ευρώπη δοκίμασε έτι περαιτέρω την προστασία αυτών των δικαιωμάτων, ειδικά στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Σκοπός της παρούσης διπλωματικής εργασίας είναι να εξετάσει υπό το πρίσμα του πλαισίου για την χορήγηση διεθνούς προστασίας, τον τρόπο με τον οποίο επηρεάστηκε η προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων, εν μέσω της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού, το βασικό κείμενο προστασίας δικαιωμάτων των παιδιών και τις καινοτομίες που αυτό εισάγει.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθεί το θεσμικό πλαίσιο προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με αναφορά στην ΕΣΔΑ και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η θεματική του πλαισίου χορήγησης διεθνούς προστασίας. Ειδικότερα, θα πραγματοποιηθεί παρουσίαση της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967, της Οδηγίας 2004/83/EK για την επικουρική προστασία και του Κανονισμού Δουβλίνο III.

Οι διαδικασίες χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα θα περιγράφουν αναλυτικά στο κεφάλαιο τέσσερα. Αρχικά θα παρουσιαστεί η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής και Ταυτοποίησης, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας και οι

προβλεπόμενες σε αυτήν διαδικασίες, εστιάζοντας στους ασυνόδευτους ανηλίκους. Ακολούθως, έμφαση δίνεται στην Υπηρεσία Ασύλου και τις διαδικασίες της.

Στο κεφάλαιο πέντε, θα παρουσιαστεί με την χρήση στατιστικών δεδομένων, η εξέλιξη της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα με εστίαση στους ασυνόδευτους ανηλίκους. Στην συνέχεια θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της διαδικασίας διεθνούς προστασίας α' βαθμού καθώς και στοιχεία για τις μορφές φιλοξενίας και τις συνθήκες διαβίωσης των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο θα εξεταστεί ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα.

1. Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας Δικαιωμάτων Του Παιδιού

1.1. Η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού

Το 1978, κατά την διάρκεια της 34^{ης} Συνόδου της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών, η Πολωνική Κυβέρνηση κατέθεσε επίσημα πρόταση για την κατάρτιση μίας σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού, υποβάλλοντας παράλληλα και το σχετικό σχέδιο συνθήκης. Το εν λόγω σχέδιο ωστόσο δεν έλαβε την μορφή δεσμευτικού κειμένου, καθώς απορρίφθηκε από τις κυβερνήσεις των κρατών – μελών και τους διεθνείς οργανισμούς. Η αιτία της απόρριψης ήταν αφενός ότι το περιεχόμενο του ήταν ασαφές και χαρακτηριζόταν από ελλείψεις όσον αφορά ορισμένα από τα δικαιώματα, και αφετέρου ότι δεν περιλάμβανε καμία πρόβλεψη αναφορικά με την εφαρμογή της σύμβασης.

Το 1979, κατά την διάρκεια των εργασιών της 35^{ης} Συνόδου, η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Ο.Η.Ε, αποφασίζει τη σύσταση μίας Ομάδας Εργασίας με αντικείμενο την επεξεργασία της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Οι συναντήσεις της εν λόγω ομάδας, οι οποίες ολοκληρώθηκαν τον Φεβρουάριο του 1988, κατέληξαν στην ολοκλήρωση του Σχεδίου της Σύμβασης, το οποίο και υιοθετήθηκε στις 08 Μαρτίου 1989 από την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Ο.Η.Ε. Εν συνεχεία το Σχέδιο προωθήθηκε στο Οικονομικό και

Κοινωνικό Συμβούλιο του Ο.Η.Ε. και στην Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε., η οποία και αποφάσισε ομόφωνα την υιοθέτηση της Σύμβασης στις 20 Νοεμβρίου του 1989¹. Η ανωτέρω Σύμβαση κατοχυρώνει πέραν των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων και τα δικαιώματα αυτά που αφορούν στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική του ζωή, συνιστώντας έτσι ένα από τα πιο θεμελιώδη νομικά κείμενα διεθνούς δικαίου στο πεδίο της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Κουτσούκου, 2013).

Την Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού κύρωσαν 191 κράτη, εξαιρουμένων των Η.Π.Α. και της Σομαλίας. Η κύρωση της στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε στις 02-12-1992 με τον ν.2101/1992 (Α' 192).

Η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού περιλαμβάνει το Προοίμιο και πενήντα τέσσερα (54) συνολικά άρθρα, τα οποία ομαδοποιούνται σε τρία μέρη.

Μέρος Πρώτο:

Το πρώτο μέρος απαρτίζεται από τα άρθρα 1-41 που αφορούν στα κοινωνικά, οικονομικά, αστικά και πολιτικά δικαιώματα του παιδιού. Ιδιάζουσας σημασίας είναι το άρθρο 1, στο οποίο προσδιορίζεται η έννοια του παιδιού, καθώς και τα άρθρα 2, 3, 6 και 12 τα οποία εκφράζουν τις «υπέρτερες αξίες της Σύμβασης» (Hodgin & Newell, 1998). Πιο συγκεκριμένα:

Στο **άρθρο 2** προβάλλεται η αρχή της μη διάκρισης. Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, τα συμβαλλόμενα στην Σύμβαση κράτη έχουν την υποχρέωση να σέβονται τα δικαιώματα, τα οποία αναφέρονται σε αυτήν, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία τους σε κάθε παιδί που υπάγεται στην δικαιοδοσία τους. Η εν λόγω προστασία παρέχεται από τα κράτη χωρίς καμία διάκριση που να αφορά στην φυλή, τη γλώσσα, την θρησκεία, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις του παιδιού ή των γονέων του. Επιπλέον, η απαγόρευση της διάκρισης αφορά σε εθνικά, εθνικιστικά ή κοινωνικά χαρακτηριστικά του παιδιού, καθώς επίσης και σε στοιχεία που αναφέρονται στην περιουσιακή του κατάσταση, στις συνθήκες γέννησης του ή σε τυχόν ανικανότητα του. Επισημαίνεται, ότι με το εν λόγω άρθρο προβλέπεται η υποχρέωση των συμβαλλόμενων κρατών για την ανάληψη όλων εκείνων των κατάλληλων και ικανών μέτρων προκειμένου να προστατευθεί κατά τρόπο αποτελεσματικό το παιδί και από

¹ Η υιοθέτηση της Σύμβασης έλαβε χώρα ταυτόχρονα με την συμπλήρωση τριάντα ετών από την Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού (1959).

κάθε διάκριση ή κύρωση που αφορά σε πράξεις ή/και πεποιθήσεις των γονέων και της οικογένειας του.

Με το άρθρο 2, η Σύμβαση απαγορεύει ρητά την διάκριση ανάμεσα στα παιδιά, βάσει οιασδήποτε χαρακτηριστικού, εγγενούς ή μη. Η χρήση του όρου «σέβονται» υποδεικνύει την υποχρέωση μη παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού, ενώ ο όρος «εγγυώνται» την διασφάλιση με κάθε πρόσφορο και θετικό μέτρο των δικαιωμάτων που αναγράφονται στην Σύμβαση (Detrich, 1999). Η αρχή της μη διάκρισης απαντάται επίσης στο άρθρο 24 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα² και στο άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου³. Επισημαίνεται δε ότι, το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου διευρύνεται ώστε να καλύπτει και παιδιά άλλης ιθαγένειας πλην της ελληνικής, σε συμφωνία με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος⁴.

Στο **άρθρο 3** διασφαλίζεται το συμφέρον του παιδιού. Προκειμένου αυτό επιτευχθεί, η Σύμβαση ορίζει ότι το συμφέρον του παιδιού αποτελεί τον βασικό γνώμονα και κριτήριο κατά την διαδικασία λήψης αποφάσεων που το αφορά, ανεξαρτήτως του φορέα που τις λαμβάνει. Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς, τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να προβούν στις απαραίτητες νομοθετικές και διοικητικές ρυθμίσεις προκειμένου διασφαλίσουν την ευημερία, προστασία και φροντίδα του παιδιού. Ως εκ τούτου, στις υποχρεώσεις των κρατών συγκαταλέγεται μεταξύ άλλων και η μέριμνα για την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία των οργανισμών ή/και ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνα για την προστασία τους. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται επίσης, στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας των παιδιών, όπου κρίνεται αναγκαία η ρύθμιση από πλευράς κρατών ώστε οι

² Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα κυρώθηκε με τον ν. 2462/1997 (Α'25/26.2.97). Άρθρο 24: «1. Κάθε παιδί, χωρίς διάκριση λόγω φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας ή γέννησης, έχει δικαίωμα, έναντι της οικογένειάς του, της κοινωνίας και του Κράτους στα μέτρα προστασίας που απαιτεί η θέση του ως ανηλίκου. 2. Κάθε παιδί πρέπει να εγγράφεται αμέσως μετά τη γέννησή του στο Ληξιαρχείο και να αποκτά όνομα. 3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να αποκτά ιθαγένεια».

³ Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κυρώθηκε αρχικά με τον ν. 2329/1953 (Α' 68/21.03.1953) και, μετά την αποχώρηση της Ελλάδας από το Συμβούλιο της Ευρώπης, κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, κυρώθηκε εκ νέου με τον ν. 53/1974 (Α' 19/20.09.1974). Άρθρο 14: Απαγόρευση των διακρίσεων: Η χρήση των αναγνωριζόμενων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.

⁴ Άρθρο 4 παρ. 1 «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου».

σχετικές υπηρεσίες να είναι επαρκώς στελεχωμένες, με σαφείς και καθορισμένες αρμοδιότητες και ταυτόχρονα ελεγχόμενες ως προς το έργο τους.

Ο όρος «συμφέρον» του παιδιού αναφέρθηκε πρώτη φορά στην Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού του 1959, έχοντας ωστόσο διακριτή σημασία από εκείνη με την οποία αναφέρεται στην Σύμβαση. Ειδικότερα, ενώ στην Διακήρυξη το 1959 η προστασία του συμφέροντος του παιδιού σήμαινε την εξασφάλιση της ευημερίας του ως αποκλειστική δικαιοδοσία των ενηλίκων, στην Σύμβαση βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με τα δικαιώματα και την δυνατότητα αυτοκαθορισμού του ίδιου του παιδιού. Η εν λόγω ερμηνεία ενισχύεται και σε συνδυασμό με το άρθρο 12 της Σύμβασης, το οποίο όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια, αναγνωρίζει το παιδί ως υποκείμενο δικαιωμάτων με αυτονομία και δυνατότητα συμμετοχής στις αποφάσεις που το αφορούν, λαμβανομένης υπόψη σε κάθε περίπτωση της ηλικίας και της ωριμότητας του (Νάσκου-Περράκη, 1990).

Στο **άρθρο 6** η Σύμβαση προασπίζει το δικαίωμα του παιδιού στην ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη, με τα συμβαλλόμενα σε αυτήν κράτη να αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί το εγγενές δικαίωμα στην ζωή. Η εν λόγω αναγνώριση συνεπάγεται την υποχρέωση από πλευράς συμβαλλόμενων κρατών την λήψη μέτρων που εξασφαλίζει στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού.

Το δικαίωμα στην ζωή συνιστά το υπέρτατο έννομο αγαθό τόσο στην ευρωπαϊκή όσο και στην διεθνή έννομη τάξη. Στην ελληνικό εθνικό δίκαιο κατοχυρώνεται συνταγματικά στο άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος⁵. Η εξασφάλιση της επιβίωσης και της ανάπτυξης του παιδιού, επιτυγχάνεται με την λήψη από μεριάς των κρατών όλων εκείνων αναγκαίων και ικανών μέτρων που συνδράμουν στην επίτευξη ενός ποιοτικού επιπέδου διαβίωσης των παιδιών, ήτοι στην διασφάλιση τροφής, στέγης, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και βασικής εκπαίδευσης.

Τέλος, στο **άρθρο 12** διασφαλίζεται το δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει ελεύθερα την γνώμη του σχετικά με οποιοδήποτε ζήτημα το αφορά. Η εγγύηση που παρέχεται από τα συμβαλλόμενα στην Σύμβαση κράτη, αφορά στην εξασφάλιση της δυνατότητας για το παιδί να εκφράσει ελεύθερα την γνώμη και τις επιθυμίες του σε

⁵ Άρθρο 5 παρ. 2: «Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο».

κάθε δικαστική ή/και διοικητική διαδικασία στην οποία εμπλέκεται. Η ελεύθερη αυτή έκφραση του παιδιού δύναται βάσει του εν λόγω άρθρου της Σύμβασης, να πραγματοποιείται είτε άμεσα, ήτοι από το ίδιο το παιδί σε πραγματικό χρόνο και τόπο, είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού. Σε κάθε περίπτωση, αξιολογείται από τα αρμόδια όργανα βάσει της ηλικίας του και του βαθμού ωριμότητας του.

Με το ανωτέρω άρθρο, το παιδί νοείται ως άτομο αυτόνομο, ικανό να εκφράσει την βούληση του για τα θέματα που το αφορούν και ως εκ τούτου, κρίνεται αναγκαία η διασφάλιση των συνθηκών και των μέσων για να το πράξει. Σημειώνεται ωστόσο, ότι καθοριστικό παράγοντα συνιστούν τόσο η ηλικία, όσο και η ωριμότητα του. Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου εστιάζει στην σημασία που έχει η άποψη του παιδιού σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες στις οποίες εμπλέκεται, κατοχυρώνοντας το δικαίωμα του να εκφράσει την γνώμη και την επιθυμία του. Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς, ο Αστικός Κώδικας στο άρθρο 1511 ορίζει την υποχρέωση να ζητείται και να τίθεται υπόψη η γνώμη του παιδιού σε ζητήματα που αφορούν γονική μέριμνα. Ομοίως και στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια αρχή εκτιμά την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού για την λήψη της απόφασης της.

Πέραν των ανωτέρω άρθρων, τα οποία προασπίζουν όπως προαναφέρθηκε τις θεμελιώδεις αξίες της Σύμβασης, στο πρώτο μέρος κατοχυρώνονται τα κοινωνικά, οικονομικά και αστικά δικαιώματα του παιδιού. Ειδικότερα, στα άρθρα 23-29 και 31 ορίζονται τα κοινωνικά και οικονομικά του δικαιώματα, ενώ στα άρθρα 7-8, 13-17 και 37 τα αστικά του δικαιώματα και ελευθερίες. Επιπλέον, η Σύμβαση στα άρθρα 5, 18 παρ.1 & 2, 9-11, 19-21, 25, 27 παρ. 4 και 39 αναφέρεται εκτενώς στο οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού, το υποστηρικτικό του δίκτυο και τις εναλλακτικές μορφές παρεχόμενης προστασίας.

Στο πρώτο μέρος της Σύμβασης περιλαμβάνονται επίσης και άρθρα που ορίζουν ένα πλέγμα ειδικών μέτρων προστασίας του παιδιού. Ειδικότερα, αναφέρονται τα κάτωθι:

Το **άρθρο 22** αφορά στην προστασία των παιδιών που ζητούν ή τους έχει χορηγηθεί προσφυγικό καθεστώς. Συγκεκριμένα, στο άρθρο ορίζεται η υποχρέωση των συμβαλλόμενων κρατών να διασφαλίζουν την κατάλληλη εκείνη προστασία και ανθρωπιστική βοήθεια που θα εξασφαλίσει την απόλαυση των δικαιωμάτων που

προστατεύονται με την παρούσα Σύμβαση, στους ανηλίκους, ασυνόδευτους ή μη, που έχουν αιτηθεί ή απολαμβάνουν το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να προβούν στην απαραίτητη συνεργασία με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και τους άλλους αρμόδιους διακυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς που συνεργάζονται με αυτόν. Επιπλέον, το άρθρο κάνει αναφορά στην υποχρέωση των κρατών της Σύμβασης να προβούν σε όλες εκείνες τις αναγκαίες ενέργειες προκειμένου επιτευχθεί η επανένωση των παιδιών με μέλη της οικογένειάς τους και σε περίπτωση που αυτό δεν καταστεί δυνατό, να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά χωρίς υποστηρικτικό δίκτυο απολαμβάνουν προστασίας όμοιας με όλα τα άλλα παιδιά.

Το **άρθρο 38** προβλέπει την υποχρέωση προστασίας των παιδιών κατά την διάρκεια ενόπλων συρράξεων. Ειδικότερα, στο εν λόγω άρθρο ορίζεται η υποχρέωση των συμβαλλόμενων κρατών για τον σεβασμό και την εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που αφορούν στις περιπτώσεις ένοπλης σύρραξης, επεκτείνοντας την προστασία που αυτοί προβλέπουν και στην περίπτωση των παιδιών. Η υποχρέωση αυτή των συμβαλλόμενων κρατών αφορά επίσης στην λήψη μέτρων που σκοπό έχουν να διασφαλίσουν ότι κανείς ανήλικος κάτω των δεκαπέντε ετών δεν θα συμμετάσχει άμεσα σε κάθε είδους εχθροπραξία. Ως εκ τούτου, στα συμβαλλόμενα στην Σύμβαση κράτη, απαγορεύεται να προβούν σε επιστράτευση κάθε προσώπου ηλικίας μικρότερης των δεκαπέντε ετών στις ένοπλες δυνάμεις, ενώ παράλληλα να καταφεύγουν στην επιστράτευση ανηλίκων από δεκαπέντε έως δεκαοκτώ ετών μόνο αφότου έχει δοθεί προτεραιότητα σε πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας. Πέραν του ζητήματος της επιστράτευσης, τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν βάσει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, να προβαίνουν σε κάθε δυνατή ενέργεια προκειμένου να προστατεύσουν τα παιδιά που θίγονται από την ένοπλη σύρραξη.

Το **άρθρο 37** προβλέπει ρητώς την απαγόρευση βασανιστηρίων και άλλων απάνθρωπων και εξευτελιστικών τιμωριών ή μεταχειρίσεων. Ειδικότερα, στο άρθρο αυτό προβλέπεται η ανάγκη επαγρύπνησης των συμβαλλόμενων κρατών ώστε να αποφευχθεί η υποβολή των παιδιών σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες. Επιπλέον, ορίζεται η απαγόρευση επιβολής θανατικής ποινής ή ισόβιας κάθειρξης χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης, σε πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών για παραβάσεις τις οποίες έχουν διαπράξει. Σε αυτό το πλαίσιο προβλέπεται επίσης η απαγόρευση σύλληψης, κράτησης ή φυλάκισης ενός παιδιού

κατά τρόπο αυθαίρετο, ενώ ορίζεται ότι όπου αυτή είναι σύμβαση με τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις, θα πρέπει να συνιστά ένα έσχατο μέτρο με τη μικρότερη δυνατή χρονική διάρκεια.

Για τις περιπτώσεις των παιδιών που στερούνται κατά το νόμο την ελευθερία τους, το άρθρο 37 της Σύμβασης προβλέπει την υποχρέωση μεταχείρισης τους κατά τρόπο ανθρωπιστικό, με γνώμονα τον σεβασμό στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου και στην αξία της ανθρώπινης ζωής και με τρόπο που να αρμόζει στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της ηλικίας τους. Ως εκ τούτου, το παιδί που στερείται την ελευθερία του, κρατείται χωριστά από ενήλικες, διατηρώντας το δικαίωμα επικοινωνίας με την οικογένεια του, εξαιρουμένων ειδικών περιπτώσεων. Επιπλέον, έχει το δικαίωμα άμεσης και ταχείας πρόσβασης σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, προσφυγής ενώπιον ενός δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής, καθώς επίσης και για τη ταχεία λήψη της σχετικής επί του ζητήματος του απόφασης.

Τέλος, για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας αναφέρεται το **άρθρο 30** που αφορά στο δικαίωμα στην πολιτιστική ζωή παιδιών που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες. Συμφώνως του άρθρου αυτού, στα κράτη όπου διαμένουν μειονοτικές ομάδες πληθυσμού ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής, ένα παιδί προερχόμενο από μία εκ των ομάδων αυτών, έχει δικαίωμα στην δική του πολιτιστική ζωή, στην ελεύθερη άσκηση των θρησκευτικών του πεποιθήσεων και στην χρήση της δικής του γλώσσας από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας του.

Στη Διεθνή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού, φορέας των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο σύνολο των άρθρων, είναι το παιδί. Εντούτοις, είναι εμφανές ότι η Σύμβαση καθιστά τα Συμβαλλόμενα Κράτη ως πλέον αρμόδια για την ανάληψη εκείνων των μέτρων που είναι αναγκαία και ικανά για την προάσπιση των δικαιωμάτων αυτών. Το γεγονός αυτό είναι εμφανές τόσο στα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης που προαναφέρθηκαν, όσο και στο άρθρο 4, όπου προβλέπεται μεταξύ άλλων η υποχρέωση των συμβαλλόμενων κρατών για τη λήψη των αναγκαίων εκείνων νομοθετικών, διοικητικών και λοιπών μέτρων προκειμένου διασφαλίσουν την εφαρμογή των δικαιωμάτων εκείνων που αναγνωρίζονται με την παρούσα Σύμβαση⁶. Σημειώνεται δε,

⁶ Άρθρο 4 της Διεθνούς Σύμβασης Δικαιωμάτων του Παιδιού: «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να παίρνουν όλα τα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των αναγνωρισμένων στην παρούσα Σύμβαση δικαιωμάτων. Στην περίπτωση των οικονομικών,

ότι η προάσπιση του συμφέροντος του παιδιού ως κεντρικός άξονας της Σύμβασης καταδεικνύεται και από τα οριζόμενα στο άρθρο 41, συμφώνως του οποίου η Σύμβαση δεν θίγει ούτε υπερτερεί νομοθετημάτων του εθνικού ή/και διεθνούς δικαίου τα οποία προβλέπουν ευνοϊκότερες για το παιδί διατάξεις.

Συνοψίζοντας, όπως καθίσταται σαφές από τα ανωτέρω, τα άρθρα της Σύμβασης κατηγοριοποιούνται σε τρεις βασικές κατηγορίες, οι οποίες συμβολίζονται ως “three P’s”. Η πρώτη κατηγορία, εκείνη της πρόληψης (prevention) περιλαμβάνει τα άρθρα που κατοχυρώνουν την κάλυψη των βασικών αναγκών και δικαιωμάτων του παιδιού, ενώ τα άρθρα που στοχεύουν στην προστασία του από επιβλαβείς σε αυτό ενέργειες ή/και πρακτικές συνιστούν την δεύτερη κατηγορία, εκείνη της προστασίας (protection). Στην τρίτη κατηγορία, εντάσσονται τα άρθρα που κατοχυρώνουν το δικαίωμα συμμετοχής (participation) του παιδιού να συμμετέχει σε διαδικασίες λήψεως αποφάσεων που το αφορούν (Hammarberg, 1990).

Μέρος Δεύτερο:

Το δεύτερο μέρος της Σύμβασης περιλαμβάνει τα άρθρα 42-45, που αφορούν στον μηχανισμό εφαρμογής και ελέγχου της Σύμβασης. Ειδικότερα, στο άρθρο 43 προβλέπεται η συγκρότηση Επιτροπής για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία αποτελείται από δέκα εμπειρογνώμονες «υψηλού ήθους και αναγνωρισμένης ικανότητας», εκλεγμένων από τα Συμβαλλόμενα Κράτη με τετραετή θητεία και δυνατότητα επανεκλογής. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 44 τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να υποβάλλουν κάθε πέντε έτη⁷ μέσω του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. εκθέσεις αναφορικά με τα μέτρα που έχουν υιοθετήσει για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων που προστατεύονται από το κείμενο της Σύμβασης, την πρόοδο που έχει επιτελεστεί με την λήψη των μέτρων αυτών, καθώς επίσης και τους παράγοντες που καθιστούν δυσχερή την τήρηση του συνόλου των απορρεουσών από τη Σύμβαση υποχρεώσεων τους. Οι εν λόγω εκθέσεις είναι προσβάσιμες και στους υπηκόους εκάστου Συμβαλλόμενου Κράτους. Η Επιτροπή υποχρεούται επίσης να υποβάλλει κάθε δύο έτη, έκθεση αναφορικά με τις δραστηριότητες της στη Γενική Συνέλευση. Η έκθεση αυτή υποβάλλεται μέσω του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου.

κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, παίρνουν τα μέτρα αυτά μέσα στα όρια των πόρων που διαθέτουν και, όπου είναι αναγκαίο, μέσα στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας».

⁷ Η υποβολή της πρώτης έκθεσης έπρεπε να γίνει εντός των δύο πρώτων ετών από την έναρξη ισχύος της Σύμβασης, κατά τα οριζόμενα στο εδ. α παρ. 1 άρθρου 44 της Σύμβασης.

Μέρος Τρίτο:

Το τρίτο μέρος της Σύμβασης απαρτίζεται από τα άρθρα 46-54, που συνιστούν τις τελικές διατάξεις. Στα εν λόγω άρθρα ορίζεται η διαδικασία που ακολουθεί την επικύρωση της Σύμβασης από τα Συμβαλλόμενα Κράτη, καθώς επίσης και η δυνατότητα εκάστου Συμβαλλομένου Κράτους να προτείνει μία τροπολογία, το κείμενο της οποίας κατατίθεται στον Γενικό Γραμματέα Ηνωμένων Εθνών, που αποτελεί κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 53 «θεματοφύλακα της παρούσης Σύμβασης». Επιπλέον, στο άρθρο 52 προβλέπεται η δυνατότητα καταγγελίας της Σύμβασης από Συμβαλλόμενο Κράτος, με γραπτή γνωστοποίηση στον γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Καταλήγοντας, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού εισήγαγε μία σημαντική καινοτομία όσον αφορά τη νομική θέση του παιδιού. Ειδικότερα, η Σύμβαση χρησιμοποιεί τόσο στον ίδιο τον τίτλο της, όσο και στην διατύπωση των άρθρων που εμπεριέχει, τον όρο «δικαίωμα», εν αντιθέσει με τα προγενέστερα αυτής διεθνή νομικά κείμενα, στα οποία απαντάται αντ' αυτού ο όρος «προστασία». Κατ' αυτόν τον τρόπο το παιδί αναγνωρίζεται το ίδιο ως φορέας δικαιωμάτων και αυτόνομο υποκείμενο, ικανό για αυτενέργεια, στο οποίο αποδίδονται για πρώτη φορά αστικά και πολιτικά δικαιώματα.

Η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού και το περιεχόμενο αυτής, στηρίζεται στις αρχές του ευρύτερου θεσμικού πλαισίου προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικότερα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Πολιτικά και Κοινωνικά Δικαιώματα.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής ΕΣΔΑ), υπογράφηκε στις 04 Νοεμβρίου 1950 στην Ρώμη και τέθηκε σε ισχύ στις 03 Σεπτεμβρίου 1953. Στην ελληνική έννομη τάξη ενσωματώθηκε αρχικά με τον ν.2329/1953 και εν συνεχεία μετά το πέρας της δικτατορίας και την επανεισδοχή της

Ελλάδας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, με τον ν.53/1974⁸. Μέχρι σήμερα, στο αρχικό κείμενο της Σύμβασης, έχουν προστεθεί περί τα 14 Πρωτόκολλα, με τα οποία συμπεριλήφθηκαν επιπλέον δικαιώματα στα ήδη προβλεπόμενα ή/και τροποποιήθηκαν ορισμένες από τις διατάξεις της Σύμβασης⁹. Σημειώνεται, ότι το περιεχόμενο των Πρωτοκόλλων αυτών δεσμεύει τα κράτη μέλη της Σύμβασης, μόνο εφόσον τα κράτη αυτά έχουν υπογράψει και επικυρώσει τα εν λόγω Πρωτόκολλα.

Με τις διατάξεις της ανωτέρω Σύμβασης κατοχυρώνονται ορισμένα από τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που περιλαμβάνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ειδικότερα, η ΕΣΔΑ προστατεύει:

1. Το δικαίωμα της ζωής (άρθρο 2), της ελευθερίας & της ασφάλειας (άρθρο 5),
2. Τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 8),
3. Την ελευθερία του λόγου και της έκφρασης (άρθρο 10),
4. Την ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας (άρθρο 9),
5. Το δικαίωμα στη δίκαιη δίκη σε αστικές και ποινικές υποθέσεις (άρθρα 6 & 7),

Παράλληλα με τη διασφάλιση των ανωτέρω θεμελιωδών δικαιωμάτων, στόχος της ΕΣΔΑ είναι και η εξάλειψη:

1. Της θανατικής ποινής (άρθρο 2),
2. Των βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (άρθρο 3),
3. Της δουλείας και της καταναγκαστικής εργασίας (άρθρο 4),
4. Της αυθαίρετης και παράνομης κράτησης (άρθρο 5),

⁸ Η ενσωμάτωση της Συνθήκης πραγματοποιήθηκε βάσει του άρθρου 28 παρ. 1, το οποίο προβλέπει ότι: «Οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους της καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Η εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συμβάσεων στους αλλοδαπούς τελεί πάντοτε υπό τον όρο της αμοιβαιότητας». Σημειώνεται ότι με την κύρωση τους, οι διεθνείς συμβάσεις μετατρέπονται από κανόνες διεθνούς δικαίου σε κανόνες εσωτερικού δικαίου και ως εκ τούτου φέρουν υπερνομοθετική ισχύ και είναι δυνατή η επίκληση τους ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων (Παπακωνσταντίνου, Α. Ν., 2001 & Τσάτσος, Δ., 1994).

⁹ Ενδεικτικά αναφέρονται το Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 13 που τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 2003 και αφορούσε στην καθολική απαγόρευση της θανατικής ποινής και το Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 12 που τέθηκε σε ισχύ τον Απρίλιο του 2005 και αφορά στην απαγόρευση των διακρίσεων.

5. Των διακρίσεων που αφορούν στην άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που διασφαλίζονται από την Σύμβαση (άρθρο 14),
6. Την μαζική απέλαση αλλοδαπών και την απέλαση ή την άρνηση εισόδου των υπηκόων ενός κράτους στην επικράτεια αυτού¹⁰.

Επιπρόσθετα, η Σύμβαση θέτει ως στόχο την δέσμευση των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης να προβούν στις απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις κατοχύρωσης των θεμελιωδών ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Για τον σκοπό αυτό, καθώς επίσης και για να διασφαλίσει την όσο το δυνατόν ορθότερη ερμηνεία και κατ' επέκταση εφαρμογή των διατάξεων της, η ΕΣΔΑ προέβλεψε την σύσταση και λειτουργία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής ΕΔΔΑ) (Σατλάνης, 2003).

1.3. Το Διεθνές Σύμφωνο Για Τα Ατομικά Και Πολιτικά Δικαιώματα (1966)

Το 1966 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθετεί το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, το οποίο συνοδευόταν από το Προαιρετικό Πρωτόκολλο του ιδίου έτους. Ιδιάζουσα σημασία για το καθεστώς των προσφύγων φέρει το άρθρο 7 του εν λόγω Συμφώνου, σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται μεταξύ άλλων η υποβολή του ατόμου σε βασανιστήρια ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. Επισημαίνεται δε, ότι ο συνδυασμός του ανωτέρω άρθρου με την αρχή της μη επαναπροώθησης, η οποία αναφέρεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης και προβλέπει ότι τα συμβαλλόμενα σε αυτήν κράτη δεν θα απελαύνουν ή επαναπροωθούν πρόσφυγες σε χώρες με επισφαλείς για την ζωή και την ελευθερία τους συνθήκες, ενισχύει την χορηγούμενη στους πρόσφυγες προστασία. Ειδικότερα, η Υπηρεσία που εξετάζει την αίτηση χορήγησης πολιτικού ασύλου στην χώρα υποδοχής οφείλει παράλληλα να εξετάσει την ύπαρξη συστηματικής ή μη παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην χώρα προέλευσης, προκειμένου να επιβεβαιωθεί ή αποκλειστεί η ύπαρξη εύλογης πιθανότητας ο αιτών να υποστεί βασανιστήρια, εξευτελιστική

¹⁰ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως τροποποιήθηκε από τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 11 και 14, συνοδευόμενη από τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 1,4,6,7,12 και 13.

μεταχείριση ή τιμωρία σε περίπτωση επαναπροώθησης του στην χώρα καταγωγής του (Σιταρόπουλος, 2001).

2. Θεσμικό Πλαίσιο Χορήγησης Διεθνούς Προστασίας

2.1. Η Σύμβαση Της Γενεύης Του 1951

Μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου υπογράφεται η Σύμβαση της Γενεύης του 1951, η οποία βασίστηκε στο άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στην ανωτέρω Σύμβαση, η οποία υπογράφηκε στην Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951, παρατίθεται ο ορισμός του πρόσφυγα, τα δικαιώματα που απορρέουν από την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, καθώς επίσης και οι αρμοδιότητες των κρατών που χορηγούν το εν λόγω καθεστώς. Ειδικότερα, στο άρθρο 1 (Α) 2 της Σύμβασης ορίζεται πως ο όρος «πρόσφυγας» εφαρμόζεται σε κάθε πρόσωπο που *«Συνεπεία γεγονότων επελθόντων προ της 1^{ης} Ιανουαρίου 1951 και δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μην έχουν υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενον συνεπεία τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να επιστρέψει εις αυτήν»*. Βάσει του «Εγχειριδίου για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 Για το Καθεστώς των Προσφύγων» του Γραφείου του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, τα επιμέρους στοιχεία του ανωτέρω ορισμού αναλύονται ως ακολούθως:

Ο όρος «γεγονότα» δεν ορίζεται ρητώς στην ανωτέρω Σύμβαση, ωστόσο γίνεται κοινά αποδεκτός από τα συμβαλλόμενα μέρη ως σημαντικές πολιτικές ή εδαφικές μεταβολές ή συστηματικές πολιτικές δίωξης που συνιστούν αποτελέσματα προγενέστερων μεταβολών. Επισημαίνεται ότι τα γεγονότα αυτά δύναται να έχουν

λάβει χώρα είτε πριν ή μετά την αποχώρηση του ατόμου (πρόσφυγα) από την χώρα καταγωγής.

Ο όρος «*δεδικαιολογημένος φόβος δίωξης*», φέρει δύο διαστάσεις: την υποκειμενική διάσταση και την αντικειμενική διάσταση. Αρχικά, η υποκειμενική διάσταση αφορά στην ενδιάθετη κατάσταση του ατόμου και τεκμηριώνεται βάσει της αξιοπιστίας των ισχυρισμών του. Ωστόσο, δεδομένου ότι η ενδιάθετη κατάσταση του ατόμου δύναται να σχετίζεται με το πως το ίδιο αντιλαμβάνεται τον κίνδυνο, για την τεκμηρίωση του φόβου δίωξης κρίνεται αναγκαία και η αξιολόγηση των αντικειμενικών συνθηκών που επικρατούν στην χώρα καταγωγής του ενδιαφερόμενου.

Ο όρος «*δίωξη*» στερείται ενός παγκόσμια αποδεκτού ορισμού, εντούτοις βάσει του άρθρου 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, προσδιορίζεται ως η απειλή της ζωής για λόγους που σχετίζονται με την φυλή, την εθνότητα, την θρησκεία, τις πολιτικές του πεποιθήσεις ή την συμμετοχή του σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, καθώς επίσης και για παραβιάσεις των θεμελιωδών του δικαιωμάτων. Δεδομένης όπως προαναφέρθηκε της απουσίας κάποιου γενικά αποδεκτού ορισμού της δίωξης, ενδέχεται ως δίωξη να οριστούν και επιζήμιες για τον ενδιαφερόμενο διακρίσεις, λαμβανομένου δε υπόψη και του υποκειμενικού στοιχείου του φόβου που εκείνος επιδεικνύει. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι ο όρος «*δίωξη*» είναι διακριτός από εκείνον της «*τιμωρίας*». Ειδικότερα, επισημαίνεται ότι ο πρόσφυγας συνιστά «*θύμα*» και όχι «*θύτη*» και συνεπώς δεν δύναται να χαρακτηριστεί ως πρόσφυγας κάποιος φυγόδικος ο οποίος έχει εγκαταλείψει την χώρα του προκειμένου να αποφύγει τις κυρώσεις που επισύρει κάποια παράβαση του νόμου.

Σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης για τους πρόσφυγες, προκειμένου να αναγνωριστεί στον ενδιαφερόμενο προσφυγικό καθεστώς θα πρέπει ο φόβος διώξεως που υφίσταται να απορρέει από την φυλή, την εθνότητα, την θρησκεία, τις πολιτικές πεποιθήσεις ή/και την συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Συνεπώς, εάν ο ενδιαφερόμενος αντιμετωπίζει δεδικαιολογημένο φόβο διώξεως για κάποιον λόγο διάφορο των ανωτέρω, δεν δύναται να απολαύει της προστασίας που απορρέει από το προσφυγικό καθεστώς, αλλά ενδεχομένως κάποια άλλη μορφή διεθνούς προστασίας.

Ο όρος «*φυλή*», όπως αυτός χρησιμοποιείται στην Σύμβαση της Γενεύης του 1951, περιλαμβάνει όλες εκείνες τις εθνικές ομάδες που γίνονται αντιληπτές στην κοινή συνείδηση ως «*φυλές*», καθώς τα μέλη τους συνδέονται εν γένει με κοινή

καταγωγή. Κατά τα οριζόμενα στην Σύμβαση, η παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων ή/και της αξιοπρέπειας των μελών μιας φυλής, η οποία συνιστά μειονότητα στην υπό εξέταση χώρα, συνιστά δίωξη, ενώ σε περίπτωση που οι διακρίσεις κατά των μελών της είναι εξαιρετικά δυσμενείς και εκτεταμένες, δύναται το καθεστώς του πρόσφυγα να αναγνωριστεί και μόνο βάσει της συμμετοχής σε αυτήν.

Το δικαίωμα του ατόμου να πρεσβεύει το θρήσκευμα που εκείνο επιθυμεί, καθώς επίσης και η ελευθερία της σκέψης, κατοχυρώνεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σε αυτό το πλαίσιο, το άτομο είναι ελεύθερο να πρεσβεύει όποιο θρήσκευμα ή δόγμα επιθυμεί, να μεταβάλλει τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις και να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα σε δημόσιους ή ιδιωτικούς χώρους. Επιπρόσθετα, αναγνωρίζεται στο άτομο το δικαίωμα να μην πρεσβεύει καμία θρησκεία. Η δίωξη που δύναται να υποστεί κάποιο άτομο για λόγους θρησκείας, εκδηλώνεται συνήθως με την μορφή απαγόρευσης της συμμετοχής του σε θρησκευτικές κοινότητες, την απαγόρευση άσκησης των θρησκευτικών του καθηκόντων ή την επιβολή δυσμενών και επιβλαβών σε αυτό μέτρων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τους ανωτέρω περιορισμούς. Ενδεικτικά δύναται να αναφερθεί ως παράδειγμα η περίπτωση των Αχμάντι στο Πακιστάν, στους οποίους απαγορεύεται να αυτοαποκαλούνται μουσουλμάνοι, ενώ ειδική αναφορά σε αυτούς γίνεται και στον υφιστάμενο νόμο περί βλασφημίας, ο οποίος προβλέπει ακόμα και την θανατική ποινή (EASO, 2015). Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι κατά την εξέταση ενός αιτήματος για αναγνώριση προσφυγικού καθεστώτος για λόγους θρησκείας, λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η συμμετοχή του ενδιαφερομένου στην θρησκευτική κοινότητα αλλά και ο βαθμός κατά τον οποίο η συμμετοχή του αυτή και οι θρησκευτικές του πεποιθήσεις συνιστούν σημαντικό στοιχείο της ταυτότητας του, καθιστώντας έτσι οιονδήποτε περιορισμό αφόρητο για τον ίδιο.

Ο όρος «εθνικότητα» όπως αυτός εξετάζεται σε αιτήματα χορηγήσεως προσφυγικού καθεστώτος, δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με τον όρο ιθαγένεια, καθώς πέραν αυτού, δύναται να συνδεθεί και με την συμμετοχή σε κάποια εθνική ή γλωσσική ομάδα. Ως εκ τούτου, ο όρος εθνικότητα εμφανίζει συχνά αλληλοεπικαλύψεις σε πολλές αιτήσεις χορηγήσεως προσφυγικού καθεστώτος με τον όρο φυλή. Ομοίως, δεν είναι πάντοτε διακριτή η δίωξη που υφίσταται κάποιο άτομο λόγω εθνικότητας από την δίωξη για πολιτικές πεποιθήσεις, καθώς ενδέχεται μία μειονοτική εθνοτική ομάδα να

συνδέεται ή να τις αποδίδονται συγκεκριμένες πολιτικές πεποιθήσεις από την επικρατούσα εθνοτική ομάδα της χώρα καταγωγής.

Η δίωξη λόγω «*πολιτικών πεποιθήσεων*» προϋποθέτει την υιοθέτηση ή / και έκφραση από τον ενδιαφερόμενο πολιτικών πεποιθήσεων, οι οποίες στρέφονται εναντίον των αρχών και των μεθόδων που αυτές υιοθετούν. Επισημαίνεται ότι προκειμένου να στοιχειοθετηθεί δίωξη λόγω πολιτικών πεποιθήσεων, θα πρέπει είτε η κυβέρνηση και οι αρχές της χώρας του ενδιαφερομένου να έχουν ενημερωθεί για τις πεποιθήσεις του αυτές, είτε ο ενδιαφερόμενος να υποστηρίζει τις εν λόγω απόψεις του τόσο σθεναρά ώστε ακόμα και στην περίπτωση που δεν τις έχει ήδη εκδηλώσει με κάποιο τρόπο στην χώρα καταγωγής του, να είναι εύλογο ότι εντέλει θα τις εκφράσει, ερχόμενος αντιμέτωπος με τις αρχές.

Ο όρος «*ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα*» αναφέρεται στο σύνολο των ατόμων που μοιράζονται κάποιο εγγενές και αναλλοίωτο χαρακτηριστικό το οποίο χαρακτηρίζεται ως θεμελιώδες για τον προσδιορισμό της ταυτότητας, της συνείδησης και της άσκησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Προκειμένου να γίνει η υπαγωγή στο προσφυγικό καθεστώς στη βάση της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, θα πρέπει να στοιχειοθετηθεί ότι και μόνο η συμμετοχή σε αυτή βάσει του εγγενούς χαρακτηριστικού που μοιράζονται τα μέλη της καθιστά εύλογη την πιθανότητα να υποστούν δίωξη ή καταστρατήγηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Ενδεικτικά παραδείγματα συνιστούν οι ομοφυλόφιλοι στο Πακιστάν ή οι ανήλικοι και οι γυναίκες χωρίς υποστηρικτικό δίκτυο στο Αφγανιστάν.

Πέραν από την υπαγωγή στο προσφυγικό καθεστώς και την συνεπακόλουθη χορήγηση πολιτικού ασύλου, η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περιέλαβε στα τμήματα Δ, Ε και ΣΤ' του άρθρου 1 και διατάξεις που προβλέπουν τον αποκλεισμό του πρόσφυγα από το καθεστώς και την προστασία του από την χώρα υποδοχής. Ειδικότερα, η Σύμβαση καθορίζει τρεις λόγους για τους οποίους ένας πρόσφυγας αποκλείεται από το καθεστώς. Αρχικά, στο άρθρο 1 τμήμα Δ, ορίζεται πως αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγας που απολαύει ήδη την προστασία κάποιου άλλου φορέα, πλην του Ύπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες. Ενδεικτικό παράδειγμα οργανισμού που παρέχει ανάλογη προστασία συνιστά η Υπηρεσία Αρωγής και Έργων για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (UNRWA). Επιπλέον, κατά το άρθρο 1 τμήμα Ε της Σύμβασης από το προσφυγικό καθεστώς αποκλείονται όσοι διαμένουν

σε μία χώρα η οποία τους έχει αποδώσει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν οι πολίτες της, αλλά όχι την πλήρη ιθαγένεια. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 1 τμήμα ΣΤ της Σύμβασης, από το προσφυγικό καθεστώς αποκλείονται όσοι κρίνονται ανάξιοι να χαίρουν διεθνούς προστασίας. Η εν λόγω ρήτρα αποκλεισμού οφείλει την ύπαρξή της στο γεγονός ότι οι εργασίες για την σύνταξη της Σύμβασης έλαβαν χώρα λίγα χρόνια μετά την λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, όταν οι μνήμες από τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν ήταν ακόμη πολύ νωπές στα συμβαλλόμενα μέρη, καθιστώντας τα απρόθυμα να παράσχουν προστασία στους εγκληματίες πολέμου. Συνεπώς, οιοσδήποτε πρόσφυγας κριθεί ότι έχει διαπράξει εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, εγκλήματα πολέμου ή έχει προβεί σε ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, κρίνεται ανάξιος να απολαύει προστασίας από το κράτος υποδοχής.

2.2. Το Πρωτόκολλο Της Νέας Υόρκης Του 1967

Δεκαέξι χρόνια μετά την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 υπογράφεται το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967, με το οποίο επιτυγχάνεται η επέκταση χρονικά και χωρικά της Σύμβασης της Γενεύης. Επιπλέον, στο Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 προβλέπεται και η ανάθεση στον Ύπατο Αρμοστή του ΟΗΕ του συντονισμού των ενεργειών ανθρωπιστικού χαρακτήρα του ΟΗΕ.

2.3. Η Οδηγία 2004/83/EK

Με την Οδηγία 2004/83/EK καθορίζονται τα κριτήρια για την χορήγηση επικουρικής προστασίας στους υπηκόους τρίτων χωρών. Ειδικότερα, στο άρθρο 15 παράγραφοι Α, Β και Γ, προβλέπεται ότι δικαιούχοι επικουρικής προστασίας είναι οι υπήκοοι τρίτων χωρών που κινδυνεύουν να υποστούν βλάβη λόγω θανατικής ποινής ή εκτέλεσης (παράγραφος Α), βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στην χώρα καταγωγής (παράγραφος Β) ή αντιμετωπίζουν σοβαρή απειλή κατά της ζωής τους καθότι είναι άμαχοι σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης. Όπως και στην περίπτωση του καθεστώτος του

πρόσφυγα στην Σύμβαση της Γενεύης του 1951, έτσι και στην ανωτέρω Οδηγία (άρθρο 17) προβλέπεται ο αποκλεισμός από την επικουρική προστασία για λόγους που ομοιάζουν με εκείνους που προβλέπει η Σύμβαση για το προσφυγικό καθεστώς, ήτοι η τέλεση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, η τέλεση εγκλημάτων πολέμου και η τέλεση πράξεων που αντιβαίνουν στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

2.4. Κανονισμός Δουβλίνο III

Η Σύμβαση του Δουβλίνου, υπεγράφη στις 15-06-1990 στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας¹¹, αποτελώντας ένα από τα βασικά διεθνή νομικά κείμενα στον τομέα παροχής ασύλου. Σκοπός της εν λόγω Σύμβασης υπήρξε ο προσδιορισμός των κριτηρίων καθορισμού του αρμόδιου για την εξέταση αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας κράτους μέλους (Τριανταφυλλίδου & Δημητριάδη, 2011). Η Σύμβαση του Δουβλίνου ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον ν.1996/1991 (Βρέλλης, 2003). Το 2003 ψηφίζεται ο Κανονισμός Δουβλίνου II (342/2003¹²), ο οποίος διαμορφώθηκε με γνώμονα την αρχή της αλληλεγγύης, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και του δίκαιου καταμερισμού μεταξύ των Συμβαλλόμενων Κρατών του βάρους που προκαλείται από τις προσφυγικές ροές. Επιπλέον, ο Κανονισμός, επικεντρώθηκε μεταξύ άλλων, στην προστασία των ανηλίκων και την διασφάλιση της οικογενειακής ενότητας των αιτούντων άσυλο. Ο Κανονισμός Δουβλίνο II τροποποιήθηκε εν συνεχεία από τον Κανονισμό Δουβλίνο III (604/2013), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από 01-01-2014¹³.

Ο Κανονισμός Δουβλίνο III είχε ως βασικούς στόχους αφενός την προετοιμασία των αναγκαίων εκείνων συνθηκών για την θέσπιση μιας κοινής

¹¹ Αρχικά, την Σύμβαση Δουβλίνου υπέγραψαν δώδεκα Συμβαλλόμενα Κράτη: το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, η Ολλανδία, η Δανία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και το Βέλγιο. Εν συνεχεία, την 1^η Οκτωβρίου 1997 προσχώρησαν στην Σύμβαση η Αυστρία και η Σουηδία και την 1^η Ιανουαρίου 1998 η Φινλανδία.

¹² Στον Κανονισμό Δουβλίνο II πέραν των ήδη Συμβαλλομένων Κρατών-μελών της Σύμβασης, το Λιχτενστάιν, η Ελβετία, η Ισλανδία και η Νορβηγία.

¹³ Στον Κανονισμό Δουβλίνο III Συμβαλλόμενα Κράτη είναι η Αυστρία, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Δανία, η Ελβετία, η Εσθονία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, η Ισλανδία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Κροατία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λιχτενστάιν, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Νορβηγία, η Ολλανδία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Σουηδία, η Τσεχία και η Φινλανδία.

ευρωπαϊκής πολιτικής για το άσυλο¹⁴ και αφετέρου την εξάλειψη των παθογενειών του προκατόχου του, οι οποίες κατέστησαν εμφανείς στις καταδίκες των κρατών-μελών από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι εν λόγω καταδίκες οφείλονταν στην ανεπαρκή και μη αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο σε διάφορα στάδια εξέτασης του αιτήματος τους¹⁵.

Ήδη από τον Κανονισμό Δουβλίνο II λήφθηκαν όπως προαναφέρθηκε, μέτρα για την διασφάλιση της οικογενειακής ενότητας και την προστασία των ανηλίκων κατά την διαδικασία εξέτασης αιτημάτων ασύλου. Ο Κανονισμός Δουβλίνο III διεύρυνε την προστασία αυτή και στις αιτήσεις που αφορούν την χορήγηση επικουρικής προστασίας, όπως αυτή ορίστηκε στην Οδηγία 2004/83 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Επίσης, στο άρθρο 17 προβλέφθηκε η επανομαζόμενη ως «ανθρωπιστική ρήτρα, σύμφωνα με την οποία το κράτος μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί το αίτημα χορήγησης ασύλου, δύναται να προωθήσει σε άλλο κράτος μέλος το εν λόγω αίτημα προκειμένου καταστεί δυνατή η επανένωση του αιτούντος με πρόσωπα με τα οποία συνδέεται πέρα από συγγενικούς και με οικογενειακούς ή/και πολιτιστικούς δεσμούς¹⁶.

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι ακόμη οι προβλέψεις του Κανονισμού Δουβλίνο III όσον αφορά την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων και των εξαρτημένων και ευάλωτων προσώπων εν γένει. Πιο συγκεκριμένα, συμφώνως του άρθρου 2 θ', η έννοια της οικογένειας προσεγγίζεται πιο διασταλτικά ώστε να περιλαμβάνει πέραν από τους γονείς του ανηλίκου και τον ενήλικο εκείνον που ορίζεται ως υπεύθυνος για αυτόν είτε βάσει νομοθετικής ρύθμισης, είτε βάσει πρακτικής της χώρας υποδοχής. Στο άρθρο 2 η', ως «συγγενείς» εκλαμβάνονται επίσης οι παππούδες ή / και οι θείοι του αιτούντος. Πέραν των προαναφερθέντων, βάσει του άρθρου 6 του Κανονισμού, τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να προβαίνουν στον ορισμό ενός εκπροσώπου για τον ασυνόδευτο ανήλικο, ρόλος του οποίου είναι μεταξύ άλλων η καθοδήγηση αυτού σε κάθε στάδιο της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος του.

¹⁴ Προοίμιο του Κανονισμού παρ. 7.

¹⁵ Στην παρ. 32 του Προοιμίου του Κανονισμού διατυπώνεται η υποχρέωση των κρατών μελών να σέβονται τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

¹⁶ Στην παρ.2 του ιδίου άρθρου προβλέπεται επίσης η δυνατότητα του κράτους μέλους στο οποίο προωθείται το αίτημα να προβεί σε αιτιολογημένη απόρριψη αυτού, εντός διαστήματος δύο μηνών από την ημερομηνία υποβολής του.

3. Διαδικασίες Χορήγησης Καθεστώτος Διεθνούς Προστασίας Στην Ελλάδα

3.1. Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής Και Ταυτοποίησης

Η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής συνιστά αυτοτελή Υπηρεσία η οποία ιδρύθηκε με το άρθρο 6 του ν.3907/2011 (Α' 7) με σκοπό την υποδοχή και διαχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι εισέρχονται στην χώρα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Συμφώνως του ίδιου άρθρου, η Υπηρεσία λειτουργούσε σε επίπεδο διεύθυνσης, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη. Εν συνεχεία, με το άρθρο 8 του ν. 4375/2016 (Α'51) συστήνεται η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής και Ταυτοποίησης στο Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, η οποία με το άρθρο 25 του π.δ.122/2017 (Α'149) εντάσσεται στον Οργανισμό του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, υπαγόμενη στον Γενικό/Τομεακό Γραμματέα Υποδοχής. Με την έκδοση του π.δ.81/2019 (Α'119) το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής συγχωνεύεται με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και οι σχετικές αρμοδιότητες μεταφέρονται στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη.

Την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης συγκροτούν η Κεντρική Υπηρεσία, η οποία φέρει την ευθύνη του σχεδιασμού και του συντονισμού των δράσεων και οι Περιφερειακές Υπηρεσίες, ήτοι τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ.) και οι Δομές Προσωρινής Διαμονής.

Οι αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 25 του Π.Δ. 122/2017 (Α'149), υλοποιούνται στα υπαγόμενα σε αυτήν Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, καθώς επίσης και στις κινητές αυτών μονάδες. Αρχικά, στα Κ.Υ.Τ. πραγματοποιείται η πρώτη καταγραφή των βασικών στοιχείων των εισερχομένων χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα στην χώρα. Κατά την ανωτέρω διαδικασία της καταγραφής, καταβάλλεται προσπάθεια προσδιορισμού της ηλικίας του ενδιαφερομένου και εξακρίβωση της ταυτότητας και της ιθαγένειας του. Ο ενδιαφερόμενος, ενημερώνεται σχετικά με τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις του και τις διαδικασίες παροχής διεθνούς προστασίας και παράλληλα διευκολύνεται η επικοινωνία του με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και Διεθνείς Οργανισμούς

προκειμένου του παρασχεθεί νομική βοήθεια. Στις αρμοδιότητες των Κ.Υ.Τ. υπάγεται επίσης και η διεξαγωγή ιατρικού ελέγχου προκειμένου χορηγηθεί στις περιπτώσεις που κρίνεται αναγκαία ιατρική αρωγή. Σημειώνεται πως ιδιάζουσας σημασίας αρμοδιότητα της εν λόγω Υπηρεσίας είναι ο εντοπισμός ευπαθών ομάδων¹⁷, όπως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και τα θύματα βασανιστηρίων και η περαιτέρω παραπομπή αυτών σε δομές φιλοξενίας μέσω του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (εφεξής Ε.Κ.Κ.Α.) και λοιπές προνοιακές δομές. Επιπλέον, στα εν λόγω Κέντρα δύναται να παρασχεθούν κατόπιν σχετικής εκτίμησης και υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

Μετά την ολοκλήρωση των ανωτέρω διαδικασιών, όσοι από τους αλλοδαπούς επιθυμούν να υποβάλλουν αίτημα χορήγησης διεθνούς προστασίας, παραπέμπονται στην Υπηρεσία Ασύλου προκειμένου υποβάλλουν σχετικό αίτημα. Για τους αλλοδαπούς εκείνους που εξέφρασαν την επιθυμία εθελούσιας επιστροφής στην πατρίδα τους, τα Κ.Υ.Τ. προβαίνουν σε ενημέρωση είτε του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.), ο οποίος είναι επιφορτισμένος με την διεκπεραίωση των διαδικασιών επαναπατρισμού τους, είτε με την Ελληνική Αστυνομία και συγκεκριμένα με την Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής. Οι ενδιαφερόμενοι για τους οποίους κατά την διαδικασία καταγραφής και ταυτοποίησης τους διαπιστώθηκε ευαλωτότητα, παραπέμπονται στο Ε.Κ.Κ.Α. προκειμένου ανευρεθεί η κατάλληλη δομή φιλοξενίας. Τέλος, οι αλλοδαποί που δεν υπάγονται σε μία από τις ανωτέρω κατηγορίες παραπέμπονται στην Ελληνική Αστυνομία, προκειμένου η τελευταία επιληφθεί περαιτέρω διοικητικών διαδικασιών.

Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς, επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003 *«σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη»* καθορίστηκαν οι βασικές διασφαλίσεις αναφορικά με τις συνθήκες υποδοχής για τους αιτούντες διεθνή προστασία, καθ' όλη την διάρκεια αναμονής για την εξέταση του αιτήματος τους. Ειδικότερα, διασφαλίστηκε η πρόσβαση τους σε στέγαση, τροφή, υγειονομική και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και απασχόληση, καθώς επίσης και σε ψυχολογική αρωγή και περίθαλψη. Εν συνεχεία, με τη νέα Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 *«σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας*

¹⁷ Στον ν.3907/2011 απαριθμούνται οι περιπτώσεις που χαρακτηρίζονται στο πλαίσιο αυτό ως ευάλωτες

(αναδιατύπωση)» έγινε προσπάθεια καλύτερης και ουσιαστικότερης εναρμόνισης των πρότυπων συνθηκών υποδοχής στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου διασφαλιστεί ο σεβασμός και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ειδικότερα, ορίζεται μεταξύ άλλων η υποχρέωση διασφάλισης σημαντικών νομικών εγγυήσεων, όπως η παροχή χωρίς οικονομική επιβάρυνση, νομικών και διαδικαστικών πληροφοριών σε όλα τα στάδια εξέτασης του αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας. Η νομική αυτή συνδρομή θα πρέπει να παρέχεται και κατά την διαδικασία άσκησης προσφυγής του αιτούντος στον δεύτερο βαθμό.

Ιδιάζουσας σημασίας συνιστούν οι προβλέψεις της ανωτέρω Οδηγίας αναφορικά με τους λόγους και τις συνθήκες κράτησης των αιτούντων διεθνή προστασία. Πιο συγκεκριμένα και προκειμένου αποφευχθούν τα περιστατικά αυθαίρετης κράτησης, στην Οδηγία απαριθμούνται οι λόγοι που οι αρχές των κρατών μελών δύνανται να προβούν στην κράτηση αιτούντων άσυλο, ενώ ταυτόχρονα περιορίζεται στο ελάχιστο δυνατό το χρονικό διάστημα αυτής. Ακόμα, περιορίζεται η κράτηση ευπαθών ομάδων και δη ανηλίκων και παράλληλα ενισχύεται η πρόβλεψη των συνθηκών κράτησης με την διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής, πρόσβαση σε καθαρό αέρα και επικοινωνία με νομικούς, εκπροσώπους ΜΚΟ και μέλη της οικογένειας. Ιδιαίτερως σημαντική είναι επίσης και η πρόβλεψη για την διεξαγωγή εξατομικευμένης αξιολόγησης των αιτούντων διεθνή προστασία, προκειμένου διαπιστωθεί τυχόν ύπαρξη ειδικών αναγκών υποδοχής και παραπομπής τους σε αρμόδιες προνοιακές δομές. Κατ' αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ο εντοπισμός ευάλωτων προσώπων, όπως ασυνόδευτων ανηλίκων, θυμάτων βασανιστηρίων και ποικίλων μορφών κακοποίησης, χρόνια πασχόντων κ.τ.λ.

3.2. Η Υπηρεσία Ασύλου

Η Υπηρεσία Ασύλου ιδρύθηκε με τον ν.3907/2011 (Α' 7) ως αυτοτελής υπηρεσία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό και με τοπική αρμοδιότητα εκτεινόμενη στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Εν συνεχεία, με τον ν.4375/2016 (Α' 51) μεταφέρεται υπό το ίδιο καθεστώς στο Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και με το

π.δ.122/2017 (Α'149) στο Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Με την έκδοση του π.δ.81/2019 (Α'119) το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής συγχωνεύεται με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και οι σχετικές αρμοδιότητες μεταφέρονται στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη.

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 26 του π.δ.122/2017, η Υπηρεσία Ασύλου είναι αρμόδια μεταξύ άλλων για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά στην χορήγηση διεθνούς προστασίας των αλλοδαπών και των ανιθαγενών. Συγκροτείται από την Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου και τις Περιφερειακές Υπηρεσίες Ασύλου. Στις Περιφερειακές Υπηρεσίες υπάγονται τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου, τα Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου και τα Κινητά Κλιμάκια Ασύλου. Η Κεντρική Υπηρεσία είναι επιφορτισμένη με τον προγραμματισμό, την παρακολούθηση και τον έλεγχο της δράσης των Περιφερειακών Υπηρεσιών, παρέχοντας τους παράλληλα τα εχέγγυα εκείνα που είναι αναγκαία για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Της Υπηρεσίας Ασύλου προΐσταται Διευθυντής, ο οποίος διορίζεται με απόφαση Υπουργού κατόπιν δημόσιας πρόσκλησης ενδιαφέροντος. Η θητεία του είναι τριετής με δυνατότητα ισόχρονης ανανέωσης. Ως προσόντα επιλογής ορίζονται σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 4375/2016 (Α' 51), η πανεπιστημιακή εκπαίδευση, το εγνωσμένο κύρος, η γνώση διοικητικών διαδικασιών και η εξειδίκευση ή/και εμπειρία σε σχετικούς τομείς, ήτοι διεθνή προστασία, ανθρώπινα δικαιώματα και διεθνές δίκαιο.

3.2.1. Διαδικασία καταγραφής αιτήματος διεθνούς προστασίας

Αίτηση χορήγησης διεθνούς προστασίας μπορεί να υποβάλει οποιοσδήποτε αλλοδαπός ή ανιθαγενής χωρίς οικονομική επιβάρυνση, προφορικά ή γραπτά σε οποιαδήποτε ελληνική αρχή, επικαλούμενος έναν από τους λόγους δίωξης που προβλέπονται στην Συνθήκη της Γενεύης του 1951 ή στην Οδηγία 2004/83/ΕΚ. Για την κατάθεση της αίτησης εγγράφως στην Υπηρεσία Ασύλου, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να προσέλθει αυτοπροσώπως σε κάποιο από τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου ή τα Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου. Επιπλέον, παρέχεται η δυνατότητα να οριστεί η ημερομηνία καταγραφής του αιτήματος μέσω της διαδικτυακής εφαρμογής Skype. Στην περίπτωση που πρόκειται για κρατούμενο ή διαμένων σε Κέντρο Υποδοχής και

Ταυτοποίησης, η Υπηρεσία Ασύλου ενημερώνεται για το αίτημα του ενδιαφερομένου από τις αρμόδιες αρχές κράτησης ή υποδοχής και ταυτοποίησης.

Η καταγραφή του αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας γίνεται παρουσία διερμηνέα εάν ο ενδιαφερόμενος δεν ομιλεί την ελληνική γλώσσα. Κατά την διάρκεια της καταγραφής, ο αιτών ενημερώνεται για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, καθώς επίσης και για τις προβλεπόμενες στην διαδικασία προθεσμίες. Επίσης, κατά την υποβολή της αίτησης πραγματοποιείται λήψη της φωτογραφίας του αιτούντος, καθώς επίσης και των δακτυλικών αποτυπωμάτων¹⁸. Εν συνεχεία, τα δακτυλικά αποτυπώματα εισάγονται στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Βάση EURODAC, προκειμένου διαπιστωθεί εάν εκκρεμεί αίτηση διεθνούς προστασίας του αιτούντος σε άλλο ευρωπαϊκό κράτος που εφαρμόζει τον Κανονισμό «Δουβλίνο ΙΙΙ». Ο αιτών καλείται να παραδώσει τυχόν ταξιδιωτικά έγγραφα που έχει στην κατοχή του, καθώς επίσης και έγγραφα σχετιζόμενα με την εξακρίβωση της ταυτότητας του και με την εξέταση της αιτήσεως του. Στην περίπτωση που ο αιτών ανήκει σε κάποια ευπαθή ομάδα (θύμα βασανιστηρίων ή βιασμού και άλλων πράξεων βίας) έχει την δυνατότητα να το αναφέρει κατά την διάρκεια της καταγραφής του αιτήματος του, ώστε η Υπηρεσία να ενημερώσει σχετικά τις αρμόδιες αρχές και προνοιακές δομές. Η φόρμα καταγραφής, καθώς και τα υποβληθέντα από τον αιτούντα έγγραφα, αναρτώνται στην βάση δεδομένων της Ελληνικής Αστυνομίας (Αλκυόνη). Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας καταγραφής, επιδίδεται στον αιτούντα το δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία, το οποίο έχει διάρκεια έως και έξι (06) μήνες στο οποίο και αναγράφεται η ημερομηνία διεξαγωγής της συνέντευξης για την εξέταση του αιτήματος του. Σημειώνεται ότι κατά την διάρκεια της καταγραφής, ο αιτών έχει το δικαίωμα να ζητήσει να διεξαχθεί η συνέντευξη από χειριστή του φύλου που επιθυμεί, αναφέροντας τους σχετικούς λόγους. Εν συνεχεία, η Υπηρεσία κρίνει βάσει της δοθείσας αιτιολογίας εάν δύναται να ικανοποιηθεί το σχετικό αίτημα.

¹⁸ Η λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων πραγματοποιείται και σε ανηλίκους άνω των δεκατεσσάρων (14) ετών.

3.2.2. Εξέταση αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας

Η εξέταση του αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας γίνεται με την διεξαγωγή συνέντευξης από υπάλληλο της Υπηρεσίας Ασύλου (χειριστή) κατά την ημερομηνία που έχει οριστεί κατά την προηγηθείσα καταγραφή του αιτήματος. Η συνέντευξη γίνεται όπως και η καταγραφή, παρουσία διερμηνέα που ομιλεί την μητρική γλώσσα του αιτούντος προκειμένου καταγραφούν με ακρίβεια οι δοθείσες πληροφορίες. Επίσης, κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης δύναται να παρίσταται και δικηγόρος ή άλλος σύμβουλος¹⁹ του αιτούντος, ο οποίος έχει κληθεί με δική του πρωτοβουλία και έξοδα.

Κατά την έναρξη της συνέντευξης, ο αιτών ενημερώνεται για την διαδικασία που πρόκειται να ακολουθήσει, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, καθώς επίσης και για το ότι η συνέντευξη ηχογραφείται. Επίσης, διαβεβαιώνεται για την τήρηση της αρχής της εμπιστευτικότητας από πλευράς της Υπηρεσίας και πως όσα αναφέρει δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση να κοινοποιηθούν στις Αρχές της χώρας του και στους φερόμενους ως διώκτες του. Εντούτοις, η εμπιστευτικότητα αυτή δεν εφαρμόζεται και στην περίπτωση των λοιπών ελληνικών αρχών, στις οποίες δύναται να κοινοποιηθούν οι παρεχόμενες πληροφορίες.

Η συνέντευξη που διεξάγεται απαρτίζεται από τρία μέρη. Κατά το πρώτο μέρος, ο χειριστής υποβάλλει στον αιτούντα ερωτήσεις που αφορούν στα προσωπικά στοιχεία που αναγράφονται στην αίτηση του, ήτοι τα στοιχεία της ταυτότητας του, τον τόπο γεννήσεως του και προηγούμενης διαμονής του, το οικογενειακό του περιβάλλον, το επάγγελμα που τυχόν ασκούσε στην χώρα του και την οικογενειακή του κατάσταση. Επιπλέον, υποβάλλονται ερωτήσεις αναφορικά με την ύπαρξη τυχόν ιατρικού προβλήματος και τις συνθήκες του ταξιδιού του προς την Ελλάδα. Το δεύτερο μέρος της συνέντευξης περιλαμβάνει διερευνητικές ερωτήσεις για τους λόγους που ο αιτών εγκατέλειψε την χώρα καταγωγής ή προηγούμενης διαμονής του (σε περίπτωση που πρόκειται για ανιθαγενή). Τέλος, κατά το τρίτο μέρος της συνέντευξης ο αιτών καλείται να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους δεν επιθυμεί να επιστρέψει στην χώρα του ή στην χώρα προηγούμενης διαμονής. Επισημαίνεται ότι, καθ' όλη την διάρκεια της

¹⁹ Ο σύμβουλος μπορεί να είναι νομικός, ψυχολόγος, κοινωνικός λειτουργός ή ιατρός ανάλογα με τις ανάγκες του αιτούντος.

συνέντευξης ο αιτών έχει την δυνατότητα να παραθέσει ότι επιπλέον στοιχεία κρίνει ότι συμβάλουν στην εξέταση της υπόθεσης του, είτε με την μορφή εγγράφων, είτε με την μορφή ισχυρισμών.

Παράλληλα με την ηχογράφηση της συνέντευξης, ο χειριστής της Υπηρεσίας συντάσσει ηλεκτρονικά το πρακτικό της συνέντευξης, στο οποίο καταγράφεται το σύνολο των υποβληθέντων ερωτήσεων και δοθεισών απαντήσεων. Κατά την ολοκλήρωση της συνέντευξης ο αιτών έχει δικαίωμα να υποβάλει αίτηση χορήγησης του ανωτέρω πρακτικού, καθώς επίσης και της ηχητικής καταγραφής της συνεντεύξεως του.

Την ολοκλήρωση της συνέντευξης ακολουθεί η εξέταση των ισχυρισμών του αιτούντος από τον χειριστή που διεξήγαγε την συνέντευξη, καθώς επίσης και η απόφαση χορήγησης ή μη καθεστώτος πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας. Την έκδοση της απόφασης ακολουθεί η επίδοση αυτής στον ενδιαφερόμενο, κατόπιν προηγούμενης κλήσης της Υπηρεσίας σε κάποιο από τα στοιχεία επικοινωνίας που αναγράφονται στην φόρμα καταγραφής. Η επίδοση γίνεται παρουσία διερμηνέα, ώστε να διασφαλιστεί στο μέτρο του δυνατού ότι ο ενδιαφερόμενος κατανόησε πλήρως το περιεχόμενο της απόφασης. Στην περίπτωση που η Υπηρεσία Ασύλου εκδώσει απορριπτική απόφαση, ο ενδιαφερόμενος έχει την δυνατότητα να καταθέσει προσφυγή στον δεύτερο βαθμό, η οποία εξετάζεται από την Αρχή Προσφυγών.

3.2.3. Ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις εξέτασης αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας από ανηλίκους

Η ανηλικότητα ορισμένων εκ των αιτούντων χορήγησης διεθνούς προστασίας και η ευαλωτότητα που αυτή συνεπάγεται, καθιστά αναγκαία την υιοθέτηση ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων προκειμένου εξασφαλιστεί η δίκαιη εξέταση των αιτημάτων τους.

Αρχικά, σύμφωνα με τις με τις Κατευθυντήριες Οδηγίες²⁰ της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η. Ε. για την Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 (Α) 2 και 1 (ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, τα αιτήματα που υποβάλλονται από ανηλίκους, συνοδευόμενους ή μη, θα πρέπει να εξετάζονται κατά προτεραιότητα έναντι άλλων αιτημάτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται μείωση του χρόνου αναμονής τους για την ολοκλήρωση της διαδικασίας και κατ' επέκταση για την παροχή της απαιτούμενης προστασίας και αρωγής, η οποία είναι πιο επιτακτική λόγω της ευαλωτότητας τους.

Επιπλέον, η ανηλικότητα του αιτούντος λαμβάνεται υπόψη κατά την εξέταση του αιτήματος του. Ειδικότερα, κατά την αξιολόγηση των ουσιαστικών ισχυρισμών φόβου δίωξης που διατύπωσε κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης του και αφορούν τους λόγους για τους οποίους εγκατέλειψε την χώρα καταγωγής του, λαμβάνεται υπόψη η ηλικία που εκείνος είχε κατά την υποβολή του αιτήματος του. Αντιθέτως, η αξιολόγηση των ισχυρισμών του που αφορούν σε φόβο μελλοντικής δίωξης, ήτοι τι πιστεύει ότι θα του συμβεί σε περίπτωση επιστροφής του στην χώρα του, πραγματοποιείται λαμβανομένης υπόψη της ηλικίας που ο αιτών έχει κατά τον χρόνο επίδοσης της απόφασης επί του αιτήματος ασύλου.

Ειδικά για την περίπτωση των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από τις οικογένειες τους παιδιών, οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να αναλάβουν άμεσα ενέργειες για την αναζήτηση των γονέων ή άλλων μελών της οικογένειας τους και την επανένωση του παιδιού με αυτούς. Ωστόσο, πριν την ανάληψη των ανωτέρω ενεργειών θα πρέπει να εξεταστεί ενδελεχώς εάν μία ενδεχόμενη επανένωση θα εξέθετε το παιδί σε κίνδυνο, λόγω προγενέστερης κακοποίησης ή παραμέλησης του, ή υπαιτιότητας των γονέων του για την δίωξη που αυτό υφίστατο.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις ανωτέρω Οδηγίες, όταν πρόκειται για ασυνόδευτους ανηλίκους ή ανηλίκους χωρισμένους από την οικογένεια τους, διορίζεται άμεσα και δωρεάν ανεξάρτητος και εξειδικευμένος κηδεμόνας. Βάσει της ελληνικής νομοθεσίας,

²⁰ Οι κατευθυντήριες οδηγίες συνιστούν δημόσια έγγραφα, τα οποία απευθύνονται στις κυβερνήσεις, στους δικηγόρους και στους νομικούς, στο σώμα των δικαστών και στο προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Απευθύνονται επίσης και στους αρμόδιους για την εξέταση των αιτημάτων χορήγησης ασύλου, οι οποίοι διεξάγουν συνεντεύξεις στα πλαίσια καθορισμού του προσφυγικού καθεστώτος.

όταν οι ελληνικές αρχές διαπιστώνουν ότι ο αλλοδαπός που υποβάλει αίτηση χορήγησης διεθνούς προστασίας είναι ανήλικος, υποχρεούνται να ενημερώσουν άμεσα τον αρμόδιο Εισαγγελέα. Ο Εισαγγελέας εν συνεχεία προβαίνει στον ορισμό ενός εκπροσώπου (Επίτροπος), ο οποίος είναι επιφορτισμένος με την ευθύνη προάσπισης των συμφερόντων του ανηλίκου καθ' όλη την διάρκεια της διαδικασίας. Για τους ανήλικους που δεν έχουν συμπληρώσει το 15^ο έτος της ηλικίας τους, η αίτηση χορήγησης διεθνούς προστασίας υποβάλλεται από τον εκπρόσωπο τους. Αντιθέτως, οι ανήλικοι που είναι από 15 ετών και άνω, δύνανται να υποβάλλουν οι ίδιοι την αίτηση τους. Πέραν από την ενημέρωση του αρμόδιου Εισαγγελέα, οι ελληνικές αρχές οφείλουν να φροντίσουν για την φιλοξενία του ανηλίκου σε αντίστοιχες δομές φιλοξενίας.

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ή οι ανήλικοι που είναι χωρισμένοι από τις οικογένειες τους, έχουν το δικαίωμα να εκπροσωπούνται νομικά κατά την διάρκεια της συνέντευξης που διεξάγεται από την Υπηρεσία Ασύλου στα πλαίσια της εξέτασης του αιτήματος τους για χορήγηση διεθνούς προστασίας. Ο εκπρόσωπος οφείλει να ενημερώσει τον ανήλικο αναφορικά με την διαδικασία της συνέντευξης, καθώς επίσης και να παρίσταται σε αυτήν έπειτα από συγκατάθεση του ανηλίκου.

Ιδιάζουσας σημασίας διαδικαστική εγγύηση συνιστά επίσης η παροχή επαρκούς χρόνου στον ανήλικο που έχει αιτηθεί την χορήγηση ασύλου, προκειμένου αφενός να προετοιμαστεί για την συνέντευξη όπου θα κληθεί να εκθέσει τις εμπειρίες και τους φόβους του και αφετέρου προκειμένου καλλιεργήσει μία σχέση εμπιστοσύνης με τον επίτροπο ή κηδεμόνα του, ειδικά όταν ο τελευταίος δεν αποτελεί μέλος της οικογένειάς του.

Αναφορικά με την διεξαγωγή της συνέντευξης, εξαιρετικά σημαντική είναι η διασφάλιση του δικαιώματος του ανηλίκου να εκφράσει ελεύθερα τις σκέψεις και τις απόψεις του. Εξίσου σημαντική είναι επίσης και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ασφάλειας, εντός του οποίου το παιδί θα αισθανθεί άνετα να εξιστορήσει τις εμπειρίες του. Για τον σκοπό αυτό, είναι επιτακτικής σημασίας η καλλιέργεια ενός κλίματος εμπιστοσύνης τόσο με τον χειριστή της συνέντευξης, όσο και με τον νομικό εκπρόσωπο ή επίτροπο που ενδεχομένως να παρίσταται σε αυτήν. Δεδομένου ότι η εξιστόρηση των προσωπικών εμπειριών μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα δύσκολη για τον ανήλικο, κρίνεται αναγκαία η προηγούμενη ολοκληρωμένη ενημέρωση του σχετικά με την

διαδικασία, καθώς επίσης και την συμβολή των ισχυρισμών του στην εξέταση του αιτήματος του. Σε αυτό το πλαίσιο, το παιδί πρέπει να ενημερωθεί για τα δικαιώματα του και την υποχρέωση τήρησης της αρχής της εχεμύθειας από τους παριστάμενους στην διαδικασία²¹.

Σε αυτό το πλαίσιο, τόσο στην συνέντευξη όσο και στα λοιπά στάδια της διαδικασίας, είναι σημαντικό να εφαρμόζονται τεχνικές επικοινωνίας προσαρμοσμένες και σχεδιασμένες στις ανάγκες των παιδιών, ώστε αυτά να μπορούν να εκφράσουν τις σκέψεις και να μοιραστούν τα βιώματα τους χωρίς την αίσθηση του καταναγκασμού, πίεση ή φόβο τιμωρίας. Επιπλέον, οι ερωτήσεις στις οποίες υποβάλλεται ο ανήλικος πρέπει να είναι σχεδιασμένες με γνώμονα την ηλικία, την ωριμότητα και το πολιτιστικό του υπόβαθρο. Ακόμα, δεν πρέπει να αμελούνται οι δυσχερείς συνθήκες διαφυγής του ανηλίκου από την χώρα καταγωγής του, καθώς επίσης και οι αντιξοότητες του ταξιδιού του προς την χώρα υποδοχής. Ειδικότερα στην περίπτωση αιτούντων πολύ νεαρής ηλικίας, δύναται να εφαρμοστούν μη-λεκτικές μέθοδοι επικοινωνίας κατά την διάρκεια της συνέντευξης, όπως ενδεικτικά αναφέρεται το παιχνίδι, η ζωγραφική και η αφήγηση ιστοριών. Στην περίπτωση δε που ο ανήλικος είναι άτομο με αναπηρία, τότε συνίσταται «οιαδήποτε μορφή επικοινωνίας έχει ανάγκη που διευκολύνει την έκφραση των απόψεων του» (Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 2006).

Κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης, αλλά και κατά την αξιολόγηση των ισχυρισμών του ανηλίκου, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι τα παιδιά διαφοροποιούνται από τους ενήλικους όσον αφορά την έκφραση των απόψεων τους. Ως εκ τούτου, δύναται να παρουσιάσουν δυσκολία στην εξωτερίκευση του φόβου τους, η οποία μπορεί να οφείλεται ενδεχομένως σε προγενέστερες τραυματικές εμπειρίες τους, έλλειψη παιδείας και εκπαίδευσης, φόβου απέναντι στις αρχές και στους εκπροσώπους αυτών, οδηγίες των γονέων τους ή φόβου αντιποίνων από τους διακινητές τους. Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, η ανωριμότητα που συνεπάγεται την πολύ νεαρή ηλικία, δύναται να προκαλέσει παρανοήσεις ή παρερμηνείες των γεγονότων που βίωσαν ή των πληροφοριών που έλαβαν κατά το παρελθόν, καθώς επίσης και δυσκολίες διάκρισης της πραγματικότητας από την φαντασία. Ως εκ τούτου, ένας ανήλικος πολύ νεαρής ηλικίας μπορεί να διαστρεβλώσει ζωτικής σημασίας πληροφορίες, να προβεί σε λογικά σφάλματα και να παρουσιάσει κενά στους

²¹ Βλέπε επίσης και Οδηγίες για την Διεκπεραίωση της Διαδικασίας Ασύλου της Υπηρεσίας Ασύλου, Φεβρουάριος 2015.

ισχυρισμούς του. Μπορεί ακόμα να μην είναι σε θέση να παράσχει πληροφορίες που λόγω της ηλικίας του οι γονείς του απέφυγαν να μοιραστούν μαζί του. Επιπλέον, πολύ νεαρής ηλικίας παιδιά αδυνατούν συχνά να κατανοήσουν αφηρημένες έννοιες, όπως εκείνες του χρόνου και της απόστασης και συνεπώς δεν είναι σε θέση να απαντήσουν σε σχετικές διευκρινιστικές ερωτήσεις. Συνεπεία των ανωτέρω, για την αξιολόγηση των ισχυρισμών ενός ανηλίκου, και κατά συνέπεια της αξιοπιστίας του, δεν δύναται να εφαρμοστούν τα ίδια κριτήρια που εφαρμόζονται για τον ενήλικο.

Σε αντίθεση με την εξέταση των αιτημάτων από ενήλικες, όπου το βάρος της απόδειξης των ισχυρισμών μοιράζεται τις περισσότερες φορές ανάμεσα στον αιτούντα διεθνή προστασία και στον χειριστή της υπόθεσης του, στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων διεθνή προστασία, ο χειριστής καλείται να προβεί ο ίδιος στην τεκμηρίωση των ισχυρισμών που προβάλλονται από το παιδί κατά την διάρκεια της συνέντευξης. Στην περίπτωση αυτή και εφόσον το παιδί δεν είναι σε θέση να εκφράσει επαρκώς τον ισχυρισμό του ή/και ο χειριστής αδυνατεί να επαληθεύσει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, δύναται να εφαρμοστεί συμπληρωματικά με τις γνωστές περιστάσεις και το ευεργέτημα της αμφιβολίας²². Σε αυτό το πλαίσιο, μεγάλη σημασία διαδραματίζουν επίσης και οι διαθέσιμες πληροφορίες για την χώρα καταγωγής. Δεδομένου ότι οι πληροφορίες αυτές αφορούν στο πολιτικοκοινωνικό υπόβαθρο της χώρας προέλευσης του αιτούντος, καθώς επίσης και στις υφιστάμενες προκαταλήψεις, ήθη και έθιμα της, συμβάλλουν σημαντικά στην αξιολόγηση των ισχυρισμών του αιτούντος και στην μεταχείριση που αυτός δύναται να υποστεί σε περίπτωση επιστροφής του, ακόμα και εάν ως ανήλικος δεν το γνωρίζει για να το αναφέρει στην συνέντευξη του.

3.2.4. Η έννοια του πρόσφυγα υπό το πρίσμα της ανηλικότητας

Ο ορισμός του πρόσφυγα, όπως αυτός παρατίθεται στο άρθρο 1 (Α) 2 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του Πρωτοκόλλου του 1967, εφαρμόζεται όπως προαναφέρθηκε και στην περίπτωση των παιδιών. Ωστόσο, συχνά η ερμηνεία που του αποδίδεται καθορίζεται από τις εμπειρίες και τον τρόπο που αυτές

²² Το ευεργέτημα της αμφιβολίας προβλέπεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 4 του π.δ. 141/2013.

βιώνονται από ενήλικους και όχι από τα παιδιά, με αποτέλεσμα την εσφαλμένη αξιολόγηση ή ακόμα και την πλήρη αγνόηση πολλών από τους ισχυρισμούς φόβου δίωξης που οι ανήλικοι προβάλλουν κατά την εξέταση του αιτήματός τους.

Σύμφωνα με την Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2005), ο ορισμός του πρόσφυγα όταν εφαρμόζεται σε ανηλίκους:

«... πρέπει να ερμηνεύεται με τρόπο που λαμβάνει υπόψη την ηλικία και το φύλο, τα ιδιαίτερα κίνητρα καθώς και τις μορφές και εκδηλώσεις της δίωξης από την οποία υποφέρουν τα παιδιά. Δίωξη λόγω γένους, στρατολόγηση σε νεαρή ηλικία, μικρότερη από την επιτρεπόμενη, εμπορία παιδιών για λόγους πορνείας, σεξουαλική εκμετάλλευση ή υποχρεωτική κλειτοριδεκτομή για τις γυναίκες είναι μερικές από τις ειδικότερες μορφές και εκδηλώσεις δίωξης από τις οποίες υποφέρουν τα παιδιά και μπορούν να δικαιολογήσουν την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα εφόσον οι προαναφερόμενες πράξεις συνδέονται με έναν από τους πέντε λόγους φόβου δίωξης της Σύμβασης του 1951. Άρα, στο πλαίσιο των εθνικών διαδικασιών καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα τα κράτη υποχρεούνται να επιδεικνύουν ιδιαίτερη προσοχή σε αυτές τις ειδικές μορφές και εκδηλώσεις της δίωξης από την οποία υποφέρουν τα παιδιά καθώς και στη βία που οφείλεται στο φύλο».

Βάσει των ανωτέρω, προκειμένου να εφαρμοστεί η Σύμβαση της Γενεύης και δη ο ορισμός του πρόσφυγα στην περίπτωση ενός ανηλίκου, κρίνεται αναγκαία η προσέγγιση του υπό το πρίσμα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα για τους ανηλίκους θα πρέπει να εδράζεται στις γενικές αρχές που κατοχυρώνονται σε τέσσερα βασικά άρθρα της Σύμβασης. Αρχικά, συμφώνως του άρθρου 2, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να σέβονται και να προστατεύουν τα αναφερόμενα στην Σύμβαση δικαιώματα κάθε παιδιού, σεβόμενα κατ' αυτόν τον τρόπο την «αρχή της μη διάκρισης». Στο άρθρο 3 παρ. 1 τίθεται ως προτεραιότητα η διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του ανηλίκου σε όλες τις διαδικασίες ή/και δράσεις στις οποίες εμπλέκεται ή συμμετέχει. Στο άρθρο 6 ορίζεται ως υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών να διασφαλίσουν στο μέτρο που αυτό είναι εφικτό, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού, και κατ' επέκταση και το εγγενές δικαίωμα του στη ζωή. Τέλος, στο άρθρο 12 κατοχυρώνεται το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης του παιδιού αναφορικά με κάθε θέμα που το αφορά,

καθώς επίσης και η υποχρέωση οι απόψεις του να αντιμετωπίζονται με την δέουσα σημασία και βαρύτητα. Οι ανωτέρω αρχές, διέπουν στο σύνολο τους όλα τα στάδια της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος χορήγησης ασύλου ενός ανηλίκου, συμπεριλαμβανομένης και της ουσιαστικής κρίσης των βασικών ισχυρισμών που εκφράζει κατά την συνέντευξη του.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, κατά την διάρκεια της διενεργηθείσας συνέντευξης για την εξέταση ενός αιτήματος ασύλου, υποβάλλεται σειρά ερωτήσεων στον αιτούντα προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συντρέχει βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης. Βάσει του άρθρου 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, η έννοια της «δίωξης» καλύπτει σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η απειλή κατά της ζωής ή/και της ελευθερίας και η δυσμενής μεταχείριση, οι οποίες αξιολογούνται υπό το πρίσμα της ηλικίας, της ψυχικής και συναισθηματικής κατάστασης και των απόψεων του αιτούντος. Ιδιαίτερα στην περίπτωση των ανηλίκων, δίωξη μπορεί να αποτελέσουν και οι δυσμενείς διακρίσεις, καθώς δύνανται να έχουν επιζήμιες συνέπειες στην ανάπτυξη και στην ασφάλεια τους. Η διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 3 παρ. 1 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, επιτάσσει η αξιολόγηση των συνεπειών μιας παραβίασης να πραγματοποιείται από την οπτική γωνία του παιδιού και όχι των ενηλίκων. Κατά αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται ο εντοπισμός μίας επιβλαβούς μεταχείρισης του ανηλίκου, ακόμα και όταν η μεταχείριση αυτή δεν θα στοιχειοθετούσε βάσιμο φόβο δίωξης για τον ενήλικα.

Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συντρέχει βάσιμος φόβος δίωξης του ανηλίκου, κρίνεται αναγκαία η εξέταση τόσο της υποκειμενικής, όσο και της αντικειμενικής πτυχής του ορισμού του πρόσφυγα. Αναφορικά με την αντικειμενική πτυχή της εξέτασης, αυτή αφορά στην ενδεδειγμένη και επικαιροποιημένη μελέτη των συνθηκών διαβίωσης των ανηλίκων στην χώρα καταγωγής, καθώς επίσης και των ανηλίκων που ανήκουν στην ίδια ή παρεμφερή κοινωνικοοικονομική ομάδα με εκείνη του ανηλίκου αιτούντος άσυλο. Επίσης, εξετάζεται βάσει έγκυρων και διαθέσιμων στους αρμόδιους φορείς πηγών, η ποιότητα των υφιστάμενων στην χώρα προέλευσης υπηρεσιών παιδικής πρόνοιας, προκειμένου εξεταστεί η δυνατότητα ή μη παροχής κρατικής προστασίας. Η υποκειμενική πτυχή της εξέτασης, περιλαμβάνει την αξιολόγηση των ισχυρισμών του αιτούντος που αφορούν σε προσωπικά βιώματα, εμπειρίες και φόβους, ήτοι σε ότι ο ίδιος ο ανήλικος εκλαμβάνει ως απειλή για τον

εαυτό του. Η εν λόγω αξιολόγηση φέρει ιδιαίτερη δυσκολία, καθώς ο ανήλικος αιτών άσυλο μπορεί να αδυνατεί να εκφράσει επαρκώς τον φόβο του ή ακόμα και να τον εκφράζει υπερβολικά έντονα. Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, η αντίληψη του κινδύνου όπως και των γεγονότων που βίωσε, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ηλικία και την πνευματική και ψυχική ωριμότητα του ανηλίκου και ως εκ τούτου δύναται να μεταφερθεί αλλοιωμένη στον χειριστή του αιτήματος του. Για τον λόγο αυτό, ο χειριστής μίας υπόθεσης ανηλίκου, οφείλει να συνδυάζει κατά την αξιολόγηση του τις αντικειμενικές πληροφορίες για το καθεστώς διαβίωσης των παιδιών στην χώρα καταγωγής, με τους ισχυρισμούς του ίδιου του παιδιού, ανεπηρέαστος από τον φόβο που αυτό εκφράζει.

Ο κίνδυνος της ενδεχόμενης βλάβης που δύναται να υποστεί ο ανήλικος άμα την επιστροφή του στην πατρίδα του, εξαρτάται άμεσα εκτός από την ηλικία και την ωριμότητα του και από στοιχεία όπως η ύπαρξη ή μη οικογένειας και υποστηρικτικού περιβάλλοντος στην χώρα καταγωγής του, η κοινωνική τάξη ή κάστα στην οποία ανήκει, η εκπαίδευση του, η υγεία του και η οικονομική του κατάσταση. Τα στοιχεία αυτά δύναται να αποτελέσουν καθοριστικούς παράγοντες τόσο για την μορφή της διωκτικής συμπεριφοράς όσο και για την ένταση αυτής. Ενδεικτικά αναφέρεται πως τα παιδιά χωρίς υποστηρικτικό οικογενειακό δίκτυο στην χώρα καταγωγής τους, τα οποία διαβιούν στον δρόμο όντας εγκαταλελειμμένα, είναι πιθανότερο να αποτελέσουν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης²³, να στρατολογηθούν ή να εξαναγκαστούν να συμμετάσχουν σε κάποια ένοπλη ή εγκληματική ομάδα και να αποτελέσουν θύματα «κοινωνικής εκκαθάρισης»²⁴. Τους ανωτέρω κινδύνους βλάβης εντείνουν και άλλα χαρακτηριστικά της ταυτότητας του ανηλίκου όπως το φύλο²⁵, ο σεξουαλικός του προσανατολισμός και η κατάσταση της υγείας του²⁶.

Η έννοια της δίωξης στη σημερινή της μορφή, όσον αφορά την παιδική προστασία, δεν μπορεί παρά να περιλαμβάνει και τις παραβιάσεις των ειδικότερων δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στα παιδιά. Υπό το πρίσμα της παιδικής προστασίας,

²³ Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση ανηλίκων χωρίς υποστηρικτικό δίκτυο στο Μπαγκλαντές, σύμφωνα με σχετικές έρευνες της UNICEF (2009, 2010).

²⁴ Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση παιδιών στο Σουδάν, σύμφωνα με σχετικές εκθέσεις των Οργανισμών Human Rights Watch (1995) και UNICEF (2010).

²⁵ Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση των ασυνόδευτων κοριτσιών στο Αφγανιστάν σύμφωνα με σχετική έκθεση του Υπουργείου Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου (2016).

²⁶ Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση των ομοφυλόφιλων στο Πακιστάν, σύμφωνα με σχετική έκθεση του Υπουργείου Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου (2016).

ο καθορισμός μίας πράξης ως διωκτικής πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια της Σύμβασης για Δικαιώματα του Παιδιού και άλλων σχετικών διεθνών κειμένων.

Ειδικότερα, η Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού εισάγει δικαιώματα θεμελιώδη για την προστασία, την ανάπτυξη και την επιβίωσή των παιδιών. Τα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, το δικαίωμα παραμονής με τους γονείς τους (άρθρο 9), την προστασία από κάθε μορφής κακοποίηση και εκμετάλλευση (άρθρο 19), καθώς επίσης και από τις παραδοσιακές εκείνες πρακτικές που βλάπτουν την υγεία τους (άρθρο 24), το δικαίωμα διασφάλισης ενός βιοτικού επιπέδου, κατάλληλου για την υγίή του ανάπτυξη (άρθρο 27), την απαγόρευση κράτησης ή φυλάκισης, εξαιρουμένης της περίπτωσης που αυτή συνιστά έσχατο μέτρο (άρθρο 37), την προστασία από την στρατολόγηση σε νεαρή ηλικία (άρθρο 38) και το δικαίωμα των παιδιών που αιτούνται ή τους έχει χορηγηθεί προσφυγικό καθεστώς, να απολαμβάνουν την κατάλληλη προστασία κατά την άσκηση των προστατευόμενων από την Σύμβαση δικαιωμάτων, καθώς και των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από άλλα νομικά κείμενα του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου ή του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων (άρθρο 22).

Η σχέση εξάρτησης των παιδιών από τους ενήλικες και οι ειδικές ανάγκες ανάπτυξής τους επιτείνουν τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες τους. Ως εκ τούτου, η στέρηση της πραγμάτωσης των αναγκών αυτών πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αξιολόγηση των ισχυρισμών φόβου δίωξης που εκφράζουν τα παιδιά, παράλληλα με την στέρηση των πιο παραδοσιακών δικαιωμάτων (ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κτλ).

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα κριτήρια με τα οποία αξιολογούνται οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών πρέπει να εφαρμόζονται με την προσήκουσα προσοχή: δεν πρέπει να επιτραπεί η ύπαρξη μίας συγκεκριμένης παράβασης να επισκιάσει άλλες παραβάσεις των δικαιωμάτων αλλά πρέπει να αξιολογηθεί η συνολική εικόνα. Πρέπει δηλαδή να λαμβάνονται υπόψη και οι δευτερεύουσες συνέπειες από την παράβαση ενός δικαιώματος. Επί παραδείγματι, σύμφωνα με την Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, η στέρηση της δυνατότητας πρόσβασης ενός ανηλίκου στην εκπαίδευση,

δύναται να αυξήσει τον κίνδυνο να υποστεί και άλλες μορφές βλάβης, όπως η κακοποίηση, η καταναγκαστική εργασία, οι παιδικοί γάμοι.

3.2.5. Διαπίστωση Ανηλικότητας

Σύμφωνα με τις διατάξεις της υπ' αριθμ. 1982/15-02-2016 απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Υγείας που δημοσιεύτηκε στις 16-02-2016 (Β' 335), στην περίπτωση που σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας εξέτασης ενός αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας από την Υπηρεσία Ασύλου, προκύψουν αμφιβολίες σχετικά με την ανηλικότητα του αιτούντος διεθνή προστασία, ο εκάστοτε αρμόδιος υπάλληλος οφείλει να προβεί στην ενημέρωση του Προϊστάμενου του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου (ΠΓΑ), ο οποίος με σχετική απόφασή του, παραπέμπει τον αιτούντα σε αρμόδια δομή του δημοσίου συστήματος υγείας. Στην σχετική απόφαση θα πρέπει να στοιχειοθετείται επαρκώς η αμφιβολία αναφορικά με την ανηλικότητα του αιτούντος, προκειμένου αιτιολογηθεί η παραπομπή του σε αρμόδια δομή ή σε εποπτευόμενο από το Υπουργείο Υγείας φορέα, ο οποίος θα πρέπει να εδρεύει εντός της τοπικής αρμοδιότητας του ΠΓΑ και να διαθέτει παιδίατρο, ψυχολόγο και κοινωνική υπηρεσία.

Στην ίδια διάταξη απαριθμούνται διαδοχικά οι τρόποι με τους οποίους δύναται να πραγματοποιηθεί η εκτίμηση της ανηλικότητας από τον αρμόδιο, όπως αυτός προσδιορίστηκε ανωτέρω, φορέα. Ειδικότερα, προβλέπονται οι κάτωθι διαδικασίες:

Α. Αρχικά πραγματοποιείται κλινική εξέταση των σωματομετρικών δεδομένων του ενδιαφερομένου από παιδίατρο, ήτοι του ύψους, του βάρους, του δείκτη μάζας σώματος, της φωνής και της τριχοφυΐας. Κατά την εν λόγω κλινική εξέταση, λαμβάνονται υπόψη τυχόν αποκλίσεις που δύναται να αποδοθούν σε πολιτισμικά και φυλετικά στοιχεία, καθώς επίσης και στις προγενέστερες συνθήκες διαβίωσης του ατόμου που μπορεί να επηρέασαν την ανάπτυξη του. Η τελική γνωμάτευση του παιδιάτρου οφείλει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη και να βασίζεται στα σωματομετρικά στοιχεία του ενδιαφερομένου. Επισημαίνεται, ότι η διενεργηθείσα κλινική εξέταση οφείλει να πραγματοποιείται κατά τρόπο τέτοιο ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπρέπεια του εξεταζόμενου.

Β. Εάν η ανωτέρω κλινική εξέταση αποδειχθεί ατελέσφορη και δεν είναι δυνατός ο προσδιορισμός της ηλικίας του ενδιαφερομένου²⁷, τότε εκείνος παραπέμπεται σε ψυχολόγο και κοινωνικό λειτουργό του αρμόδιου για την εκτίμηση της ανηλικότητας φορέα, προκειμένου αξιολογηθεί η γνωστική, συμπεριφορική και ψυχολογική ανάπτυξη του. Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται με την συνδρομή διερμηνέα, σε γλώσσα που να κατανοεί ο ενδιαφερόμενος εφόσον δεν ομιλεί την ελληνική. Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας αξιολόγησης συντάσσεται σχετική αιτιολογημένη έκθεση. Σημειώνεται πως στην περίπτωση που ο αρμόδιος φορέας Υγείας (δομή του δημοσίου συστήματος υγείας ή εποπτευόμενος από το Υπουργείο Υγείας φορέας) δεν διαθέτει στο δυναμικό του ψυχολόγο ή κοινωνικό λειτουργό, παρέχεται η δυνατότητα παραπομπής του ενδιαφερομένου σε ψυχολόγο και κοινωνικό λειτουργό κάποιου εκ των φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών.

Γ. Στην περίπτωση η ανωτέρω διαδικασία δεν οδηγήσει σε συμπέρασμα αναφορικά με την ανηλικότητα ή μη του ενδιαφερομένου, διενεργείται ακτινογραφία αριστερού καρπού και άκρας χειρός προκειμένου προσδιοριστεί η οστική του ηλικία, καθώς επίσης και εξέταση της οδοντοστοιχίας του και πανοραμική ακτινογραφία δοντιών.

Μετά το πέρας των ανωτέρω εξετάσεων, οι γνωματεύσεις και τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων που προκύπτουν προσκομίζονται στον Προϊστάμενο του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου, ο οποίος εν συνεχεία υιοθετεί το πόρισμά τους με σχετική διοικητική πράξη. Επισημαίνεται πως ο αρμόδιος φορέας για την εκτίμηση της ανηλικότητας του ενδιαφερομένου, λαμβάνει όλα εκείνα τα απαραίτητα μέτρα ώστε κατά την διάρκεια του συνόλου της διαδικασίας ο προσωρινός ή οριστικός επίτροπος του ανηλίκου ή ο τυχόν ορισθείς εκπρόσωπος του ανηλίκου ειδικά για την εκπροσώπηση του κατά τη διαδικασία προσδιορισμού της ηλικίας, να είναι παρόν και να λαμβάνει την απαραίτητη ενημέρωση. Σημειώνεται δε, ότι απαγορεύεται ρητώς να οριστεί ως εκπρόσωπος του ανηλίκου κάποιος εκ των εμπλεκομένων στην διαδικασία εκτίμησης της ανηλικότητας, καθώς κάτι τέτοιο θα προκαλούσε ενδεχομένως σύγκρουση συμφερόντων με τον ανήλικο.

Επιπλέον, ο αρμόδιος φορέας για την διενέργεια της διαδικασίας που αφορά τον προσδιορισμό της ηλικίας, είναι επιφορτισμένος με την ευθύνη ενημέρωσης του

²⁷ Για την εν λόγω διαπίστωση απαιτείται αιτιολογημένη βεβαίωση του παιδίατρου που διεξήγαγε την κλινική εξέταση.

αιτούντος που υπόκειται στην διαδικασία, για την μέθοδο που πρόκειται να εφαρμοστεί και τις πιθανές συνέπειες αυτής. Η εν λόγω ενημέρωση πρέπει να πραγματοποιείται σε γλώσσα που να κατανοεί ο ενδιαφερόμενος, ώστε ο αιτών να είναι σε θέση να συναινέσει για την συμμετοχή του στην διαδικασία, καθώς επίσης και να εκφράζει την γνώμη του σε κάθε στάδιο αυτής.

Λαμβανομένου υπόψη ότι βασική μέριμνα της σχετικής υπουργικής απόφασης παραμένει η διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του ανηλίκου, κάθε ενδιαφερόμενος που υπόκειται στην διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας του απολαμβάνει μεταχείρισης ανάλογης με εκείνη που προβλέπεται για τους ανηλίκους μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Αφότου η διαδικασία ολοκληρωθεί, ο ενδιαφερόμενος ενημερώνεται για το περιεχόμενο της πράξης προσδιορισμού της ηλικίας, σε γλώσσα που κατανοεί με την συνδρομή διερμηνέα. Σε περίπτωση, που το περιεχόμενο της διοικητικής πράξης είναι αρνητικό, ο ενδιαφερόμενος ενημερώνεται επίσης και για το δικαίωμα άσκησης αίτησης θεραπείας κατά αυτής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 24 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας²⁸. Η ανωτέρω αίτηση υποβάλλεται στην Γραμματεία του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου.

4. Προσφυγική Κρίση Και Ασυνόδευτοι Ανήλικοι Στην Ελλάδα

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας, η Ελλάδα έχει σταδιακά μεταβληθεί από χώρα προέλευσης σε χώρα υποδοχής σημαντικού αριθμού μεταναστών

²⁸ Άρθρο 24 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν.2690/1999): Αίτηση θεραπείας – Ιεραρχική προσφυγή «1.Αν από τις σχετικές διατάξεις δεν προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης της, κατά το επόμενο άρθρο, ειδικής διοικητικής, ή ενδικοφανούς, προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος, για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του που προκαλείται από ατομική διοικητική πράξη μπορεί, για οποιονδήποτε λόγο, με αίτησή του, να ζητήσει, είτε από τη διοικητική αρχή η οποία εξέδωσε την πράξη, την ανάκληση ή την τροποποίησή της (αίτηση θεραπείας), είτε, από την αρχή η οποία προΐσταται εκείνης που εξέδωσε την πράξη, την ακύρωσή της (ιεραρχική προσφυγή). 2.Η διοικητική αρχή στην οποία υποβάλλεται η, κατά την προηγούμενη παράγραφο, αίτηση οφείλει να γνωστοποιήσει στον ενδιαφερόμενο την απόφασή της για την αίτηση αυτή το αργότερο μέσα σε τριάντα (30) ημέρες, εκτός αν από ειδικές διατάξεις προβλέπεται διαφορετική προθεσμία. 3.Αν αρμόδια για την ανάκληση ή τροποποίηση ή την ακύρωση είναι άλλη διοικητική αρχή, εκείνη στην οποία κατατέθηκε η αίτηση θεραπείας ή η ιεραρχική προσφυγή οφείλει να τη διαβιβάσει στην αρμόδια αρχή το αργότερο μέσα σε πέντε (5) ημέρες. Και στην περίπτωση αυτή, η γνωστοποίηση της απόφασης της αρμόδιας αρχής, στον ενδιαφερόμενο, πρέπει να γίνεται μέσα στην κατά την προηγούμενη παράγραφο προθεσμία. 4.Αν η πράξη ακυρωθεί, η υπόθεση επανέρχεται στην αρχή που εξέδωσε την πράξη, εκτός αν οι σχετικές διατάξεις προβλέπουν αρμοδιότητα της προϊστάμενης αρχής για την έκδοσή της».

και προσφύγων. Με την έλευση της προσφυγικής κρίσης, και εν τω μέσω της οικονομικής κρίσης, στο επίκεντρο της οποίας βρίσκεται κατά την τελευταία δεκαετία, η Ελλάδα βρέθηκε αντιμέτωπη με μία ανθρωπιστική κρίση την οποία δεν είχε ούτε τις δομές ούτε τους πόρους να αντιμετωπίσει.

Όπως είναι αναμενόμενο, ειδική μέριμνα έπρεπε να δοθεί στις πιο ευάλωτες ομάδες μέσα στον πληθυσμό των προσφύγων/μεταναστών που δέχονταν η χώρα. Τέτοια ομάδα συνιστά μεταξύ άλλων και οι ασυνόδευτοι ανήλικοι.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα επιχειρηθεί να αποδοθεί με την χρήση στατιστικών στοιχείων, τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές εκφάνσεις, διαχρονικά, του φαινομένου των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα.

4.1. Στατιστικά Στοιχεία

Όσον αφορά την εξέλιξη του αριθμού των ανηλίκων και των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων διεθνούς προστασίας μεταξύ των ετών 2013-2019, μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικές περιόδους: 2013-2015 και 2016-2019.

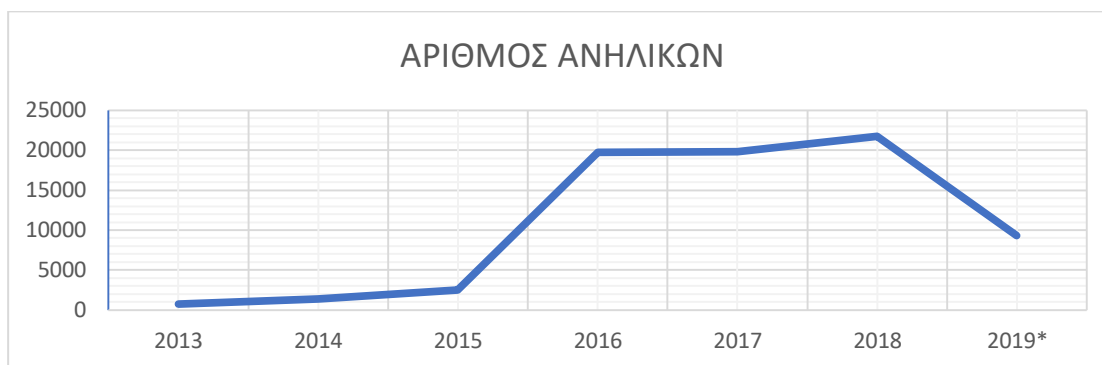
Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 1, Πίνακα 2 και Πίνακα 3, καθώς επίσης και στο Διάγραμμα 1 και Διάγραμμα 2, κατά την πρώτη περίοδο πραγματοποιείται διπλασιασμός του αριθμού των ανηλίκων ανά έτος, όπου αυτός προσεγγίζει τους 2,487 το 2015 έναντι των 746 το 2013.

Πίνακας 1 Αριθμός Ανηλίκων ανά Έτος²⁹

ΕΤΟΣ	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019* *έως και τον 6/2019
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΗΛΙΚΩ N	746	1347	2487	19708	19777	21769	9314

²⁹ Προσαρμογή από την μηνιαία έκθεση «Στατιστικά Στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου (από 07.06.2013 έως 30.06.2019)» της Υπηρεσίας Ασύλου, 2019

Διάγραμμα 1 Εξέλιξη Αριθμού Ανηλίκων ανά Έτος³⁰

Αντίστοιχα οι ασυνόδετοι ανήλικοι αγγίζουν κατά το τέλος της πρώτης περιόδου τους 383 από 189 το 2013. Το ποσοστό των ασυνόδετων ανηλίκων σε σχέση με το σύνολο των ανηλίκων κυμάνθηκε από 31.18% το 2014 σε 15.40% το 2015.

Πίνακας 2 Αριθμός Ασυνόδετων Ανηλίκων ανά Έτος³¹

ΕΤΟΣ	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019* *έως και τον 6/2019
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΥΝΟΔΕΥ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	189	420	383	1978	2460	2639	1291

³⁰ Προσαρμογή από την μηνιαία έκθεση «Στατιστικά Στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου (από 07.06.2013 έως 30.06.2019)» της Υπηρεσίας Ασύλου, 2019

³¹ Προσαρμογή από την μηνιαία έκθεση «Στατιστικά Στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου (από 07.06.2013 έως 30.06.2019)» της Υπηρεσίας Ασύλου, 2019

Διάγραμμα 2 Εξέλιξη Αριθμού Ασυνόδευτων Ανηλίκων ανά Έτος³²

Κατά την δεύτερη περίοδο παρατηρούμε το αποκορύφωμα του φαινομένου όπου ο αριθμός των ανηλίκων μεταξύ 2015 και 2016 οκταπλασιάζεται και φτάνει τους 19,708. Αντίστοιχα, ο αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων πενταπλασιάζεται και φτάνει τους 1,978. Στην συνέχεια της περιόδου υπάρχει μία ομαλότερη άνοδος με τον αριθμό των ανηλίκων να φτάνει στο αποκορύφωμα του το 2018 στους 21,769. Με ανάλογο τρόπο εξελίσσεται και η αύξηση του αριθμού των ασυνόδευτων ανηλίκων όπου έφτασαν το 2018 τους 2,639.

Πίνακας 3 Ποσοστό Ασυνόδευτων Ανηλίκων επί του Συνολικού Αριθμού Ανηλίκων³³

ΕΤΟΣ	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019* *έως και τον 6/2019
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	25,34%	31,18%	15,40%	10,04%	12,44%	12,12%	13,86%

Το ποσοστό των ασυνόδευτων ανηλίκων προς τον συνολικό αριθμό αυτών κυμαίνεται γύρω στο 12% για την δεύτερη περίοδο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να παρατηρήσουμε ότι το ποσοστό των ασυνόδευτων ανηλίκων προς το σύνολο αυτών μειώθηκε από την πρώτη στην δεύτερη περίοδο από περίπου 23% κατά μέσο όρο σε 12%. Αυτό θα μπορούσε να αποδοθεί στο ότι το μαζικότερο προσφυγικό κύμα, κατά

³² Προσαρμογή από την μηνιαία έκθεση «Στατιστικά Στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου (από 07.06.2013 έως 30.06.2019)» της Υπηρεσίας Ασύλου, 2019

³³ Προσαρμογή από την μηνιαία έκθεση «Στατιστικά Στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου (από 07.06.2013 έως 30.06.2019)» της Υπηρεσίας Ασύλου, 2019

την δεύτερη περίοδο, συμπεριελάμβανε και μεγάλο αριθμό οικογενειών με ανήλικα τέκνα.

Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου επιχειρηθεί να σκιαγραφηθεί το αποτέλεσμα της διαδικασίας διεθνούς προστασίας στους ασυνόδευτους ανηλίκους που βρίσκονται στην Ελλάδα καθώς και κάποια στοιχεία όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσής τους.

Ο Πίνακας 4³⁴ παρουσιάζει τα αποτελέσματα της διαδικασίας διεθνούς προστασίας α' βαθμού κατά τα έτη 2013-2019 όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι σε όλη την περίοδο την οποία εξετάζουμε η απόλυτη πλειοψηφία των αιτήσεων χορήγησης διεθνούς προστασίας είναι απορριπτικές, με την χορήγηση προσφυγικού καθεστώτος να ακολουθεί και ένα μικρότερο αριθμό αιτούντων να λαμβάνει επικουρική προστασία. Η τάση αυτή δεν αλλάζει ούτε μετά το αποκορύφωμα της μεταναστατευτικής κρίσης το 2016.

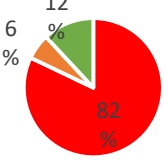
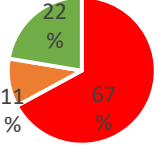
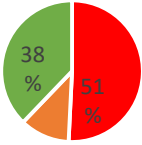
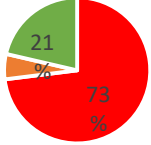
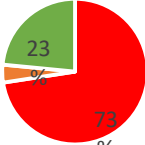
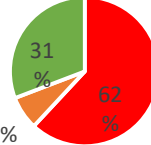
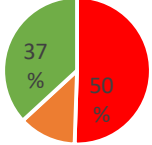
Επιχειρώντας να ερμηνεύσουμε κάποιες από τις αιτίες του υψηλού ποσοστού απορριπτικών αποφάσεων ουσίας, σε μία ιδιαιτέρως ευάλωτη ομάδα όπως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ένωσης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους ανηλίκους, που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο,

«η αξιολόγηση των ισχυρισμών του που αφορούν σε φόβο μελλοντικής δίωξης, ήτοι τι πιστεύει ότι θα του συμβεί σε περίπτωση επιστροφής του στην χώρα του, πραγματοποιείται λαμβανομένης υπόψη της ηλικίας που ο αιτών έχει κατά τον χρόνο επίδοσης της απόφασης επί του αιτήματος ασύλου.»

Η εφαρμογή αυτής της οδηγίας, σε συνδυασμό με τις καθυστερήσεις στην εξέταση των αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας που δύναται να οδηγήσουν στην ενηλικίωση του αιτούντα, έχουν ως αποτέλεσμα την εξέταση του αιτήματος του ως ενηλίκου πλέον και συχνά την απόρριψη αυτού.

³⁴ Προσαρμογή από την μηνιαία έκθεση «Στατιστικά Στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου (από 07.06.2013 έως 30.06.2019)» της Υπηρεσίας Ασύλου, 2019

Πίνακας 4 Ασυνόδευτοι Ανήλικοι – Αποτελέσματα Διαδικασίας Διεθνούς Προστασίας Α' Βαθμού

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019* *έως και τον 6/2019
Θετικές - αρνητικές αποφάσεις ουσίας Α' βαθμού							
Απορριπτικές ουσίας	55	153	98	222	495	563	48
Επικουρική προστασία	4	24	22	17	27	66	12
Προσφυγικό καθεστώς	8	51	73	65	160	280	35

Ο Πίνακας 5 παρουσιάζει την κατάσταση διαβίωσης των ασυνόδευτων ανήλικών στην Ελλάδα. Τον Ιούνιο του 2019, σύμφωνα με το ΕΚΚΑ, υπήρχαν 3,883 καταγεγραμμένοι ασυνόδευτοι ανήλικοι. Από αυτούς οι 1,018 διαβιούσαν σε δομές μακροχρόνιας φιλοξενίας, όπως ειδικές δομές φιλοξενίας και διαμερίσματα υποστηριζόμενης διαβίωσης. Σε προσωρινή φιλοξενία, ξενοδοχεία³⁵ και safe zones³⁶ σε ανοιχτά κέντρα φιλοξενίας, διαβιούσαν 875 ανήλικοι και 1990 βρίσκοντουσαν εκτός μακροχρόνιας ή προσωρινής φιλοξενίας.

Πίνακας 5 Κατάσταση Ασυνόδευτων Ανηλίκων³⁷

Εκτός μακροχρόνιας ή προσωρινής φιλοξενίας	Σε προσωρινή φιλοξενία	Σε μακροχρόνια φιλοξενία	Σύνολο
1990	875	1018	3883

Ο Πίνακας 6 αναλύει την κατάσταση διαβίωσης των ασυνόδευτων ανηλίκων εκτός μακροχρόνιας ή προσωρινής φιλοξενίας. Από τους 1990 οι 687 βρίσκονταν σε κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης, οι 116 σε προστατευτική φύλαξη, οι 122 σε ανοιχτά κέντρα φιλοξενίας και 1065 σε άτυπες/επισφαλείς συνθήκες στέγασης.

³⁵ Τα ξενοδοχεία είναι χώροι επείγουσας φιλοξενίας οι οποίοι θεωρούνται προσωρινό μέτρο για τη φροντίδα των ασυνόδευτων ανηλίκων, λαμβάνοντας υπ'όψιν την έλλειψη επαρκών θέσεων σε δομές φιλοξενίας. Προτεραιότητα για φιλοξενία δίνεται στους ασυνόδευτους ανήλικους που βρίσκονται σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης.

³⁶ Οι ασφαλείς ζώνες είναι ειδικά διαμορφωμένοι και εποπτευόμενοι χώροι που λειτουργούν εντός των καταυλισμών φιλοξενίας προσφύγων και παρέχουν στους ασυνόδευτους ανήλικους 24ωρη φροντίδα και επείγουσα προστασία. Οι χώροι αυτοί θεωρούνται προσωρινό μέτρο για τη φροντίδα των ασυνόδευτων ανηλίκων (μέγιστος χρόνος φιλοξενίας 3 μήνες), λαμβάνοντας υπ'όψιν την έλλειψη επαρκών θέσεων σε δομές φιλοξενίας. Στις ασφαλείς ζώνες προτεραιότητα για φιλοξενία δίνεται στους ασυνόδευτους ανήλικους που βρίσκονται σε καθεστώς προστατευτικής φύλαξης καθώς και σε ευάλωτα παιδιά με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον τους.

³⁷ Προσαρμογή από την έκθεση «Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα» του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2019

Πίνακας 6 Κατάσταση Ασυνόδευτων Ανηλίκων Εκτός Μακροχρόνιας ή Προσωρινής Φιλοξενίας³⁸

Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης	Προστατευτική φύλαξη	Ανοιχτά κέντρα φιλοξενίας	Άτυπες/Επισφαλείς συνθήκες στέγασης
687	116	122	1065

Αυτές οι άτυπες/επισφαλείς συνθήκες στέγασης περιλαμβάνουν περιπτώσεις όπως διαμονή σε διαμερίσματα με άλλους, σε καταλήψεις, αστεγία και συχνή αλλαγή τύπου διαμονής. Όπως είναι εμφανές από τα στοιχεία αυτά, η μη επάρκεια μόνιμων και κατάλληλων μακροχρόνιων χώρων φιλοξενίας οδηγεί μεγάλο αριθμό ασυνόδευτων ανηλίκων σε επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης θέτοντας σε σημαντικό κίνδυνο τα θεμελιώδη δικαιώματά τους.

5. Περιπτώσεις Παραβίασης Δικαιωμάτων Ανήλικων

5.1. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής ΕΔΔΑ) εδρεύει στο Στρασβούργο και εκδικάζει ατομικές προσφυγές ενός ή περισσότερων πολιτών ή μη κυβερνητικών οργανισμών των κρατών μελών της Σύμβασης για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μετά την εξάντληση όλων των εθνικών ένδικων μέσων προσφυγής. Επίσης, στο ΕΔΔΑ δύναται να προσφύγει και ένα κράτος μέλος κατά άλλου κράτους μέλους σε περίπτωση παραβίασης εις βάρος του των διατάξεων της ΕΣΔΑ. Και στις δύο περιπτώσεις, η εκκίνηση της διαδικασίας γίνεται με πρωτοβουλία του άμεσα θιγέντος από την παραβίαση της Σύμβασης και όχι αυτεπαγγέλτως από το Δικαστήριο. Σημειώνεται ότι οι προσφυγές που κατατίθενται στο ΕΔΔΑ πρέπει να στρέφονται κατά κάποιου εκ των κρατών μελών που έχουν επικυρώσει την ΕΣΔΑ και σε καμία περίπτωση κατά ενός τρίτου κράτους, καθώς μία

³⁸ Προσαρμογή από την έκθεση «Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα» του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2019

τέτοια περίπτωση θα καθιστούσε την προσφυγή απορριπτέα ως απαράδεκτη (Σατλάνης, 2003).

Η νομολογία του ανωτέρω Δικαστηρίου συμβάλει καθοριστικά στην εξέλιξη της ίδιας ΕΣΔΑ, καθιστώντας την ένα «ζωντανό» νομικό εργαλείο και αποδίδοντας ολοένα και πιο ευρεία έννοια στα δικαιώματα που προστατεύονται από τις διατάξεις της. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Σύμβαση εξελίσσεται παράλληλα με τις κοινωνικές μεταβολές και αντιλήψεις και δεν περιορίζεται από τις συνθήκες που επικρατούσαν την εποχή υιοθέτησης της. Επιπλέον, η νομολογία και οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ συμβάλουν και στην προοδευτική εξέλιξη των εθνικών νομοθεσιών, οι οποίες καλούνται να προσαρμοστούν στην διεύρυνση της έννοιας των δικαιωμάτων, καθώς επίσης και στον περιορισμό των αποκλίσεων του βαθμού προστασίας μεταξύ των κρατών μελών της Σύμβασης (Παραράς, 2001).

Η συγκρότηση του Δικαστηρίου περιλαμβάνει σαράντα επτά (47) δικαστές, όσα δηλαδή και τα κράτη μέλη της Σύμβασης σήμερα, οι οποίοι εκλέγονται από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης³⁹, βάσει λίστας τριών υποψηφίων που υποβάλλει κάθε κράτος. Η διάρκεια της θητείας τους είναι εννέα έτη, χωρίς δυνατότητα επανεκλογής. Οι δικαστές ασκούν το λειτουργήμα τους ανεξάρτητα, ήτοι υπό την ατομική τους ιδιότητα, χωρίς να εκπροσωπούν το κράτος μέλος εκλογής τους και δεν δύνανται να ασκήσουν οιαδήποτε δραστηριότητα η οποία κρίνεται ως ασυμβίβαστη με την υποχρέωση της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας.

³⁹ Τα σαράντα επτά κράτη μέλη της Σύμβασης σήμερα είναι τα ακόλουθα: Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα, Τουρκία, Ισλανδία, Γερμανία, Αυστρία, Κύπρος, Ελβετία, Μάλτα, Πορτογαλία, Ισπανία, Λίχτενσταϊν, Άγιος Μαρίνος, Ουγγαρία, Πολωνία, Βουλγαρία, Εσθονία, Λιθουανία, Σλοβενία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Φινλανδία, Ανδόρα, Λετονία, Αλβανία, Μολδαβία, ΠΓΔΜ, Ουκρανία, Ρωσία, Κροατία, Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Σερβία, Μονακό και Μαυροβούνιο. Σημειώνεται ότι το Βατικανό, έχει υπογράψει ως παρατηρητής του Συμβουλίου, χωρίς να συνιστά μέλος του.

5.2. Υποθέσεις παραβίασης ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁴⁰

5.2.1. Υπόθεση Sh.D. και λοιποί κατά Ελλάδος, Αυστρίας, Κροατίας, Ουγγαρίας, Βόρειας Μακεδονίας, Σερβίας και Σλοβενίας (Προσφυγή αρ. 14165/16).

Τα Περιστατικά της Υπόθεσης

Στις αρχές του 2016 οι προσφεύγοντες, πέντε ασυνόδευτοι ανήλικοι από το Αφγανιστάν, ηλικίας από δεκατεσσάρων έως και δέκα επτά ετών, εισήλθαν παρανόμως στην Ελλάδα και συνελήφθησαν από τις αστυνομικές αρχές. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, εγκατέλειψαν την χώρα καταγωγής τους εξαιτίας του φόβου για την ζωής τους λόγω των επιθέσεων που δέχτηκαν μέλη των οικογενειών τους από τους Ταλιμπάν επειδή ανήκαν στην εθνοτική ομάδα Hazara και στην θρησκευτική μειονότητα Ismaili.

Οι ανήλικοι στεγάστηκαν για περίοδο ενός περίπου μηνός σε αυτοσχέδιο στρατόπεδο στην Ειδική, μία δομή διοικούμενη από μη κυβερνητικές οργανώσεις. Κατά το διάστημα εκείνο, η δομή, η δυναμικότητα της οποίας ήταν επισήμως 1.500 θέσεις, φιλοξενούσε περί τα 13.000 άτομα, με αποτέλεσμα την δημιουργία μεγάλων ουρών σίτισης και την έλλειψη εγκαταστάσεων υγιεινής, η οποία συνέβαλε αφενός στην κάλυψη των γύρω δασών και πεδίων με περιττώματα και αφετέρου στην ανάπτυξη ασθενειών, μεταξύ των οποίων και εκείνη της ηπατίτιδας Α. Εν συνεχεία, στις 31 Μαρτίου 2016, οι ανήλικοι μεταφέρθηκαν συνοδευόμενοι από την δικηγόρο τους στην Αθήνα και συγκεκριμένα στην Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου προκειμένου να υποβάλλουν αίτημα χορήγησης ασύλου. Την ίδια ημέρα, παράλληλα με την καταγραφή του αιτήματος τους υπεβλήθη αίτημα στο ΕΚΚΑ για την ανεύρεση κατάλληλου κέντρου φιλοξενίας, το οποίο ωστόσο επέβη άκαρπο καθώς όλες οι δομές φιλοξενίας ανηλίκων ήταν πλήρεις. Κατόπιν αυτού, οι ανήλικοι πέρασαν την νύχτα σε ένα πάρκο και εν συνεχεία φιλοξενήθηκαν σε μία δομή στο κέντρο της Αθήνας, η οποία ονομάζεται «Σπίτι των Μεταναστών», όπου τους παρασχέθηκε και τροφή.

⁴⁰ Ανάλογες υποθέσεις: 8249/07, 8256/07, 33225/08, 36401/10, 73237/12, 7811/15, 76951/12, 728/13, 13385/14, 16287/13, 23262/13, 66702/13, 74884/13, 32927/03, 69881/12, 70586/11, 8687/08.

Στις 5 Απριλίου 2016, η Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου ζήτησε από την δικηγόρο των προαναφερθέντων ανηλίκων να τους οδηγήσει στο στρατόπεδο προσφύγων στην Μαλακάσα, το οποίο και λειτουργεί ως χώρος υποδοχής έκτακτης ανάγκης υπό την διαχείριση του ελληνικού στρατού. Οι ανήλικοι ακολουθώντας τις συμβουλές της δικηγόρου τους αρνήθηκαν να μεταβούν στο στρατόπεδο με το σκεπτικό ότι οι συνθήκες διαβίωσης ήταν ασυμβίβαστες με την εύαλπη θέση τους και το καθεστώς τους ως εγγεγραμμένων αιτούντων άσυλο. Στις αρχές Μαΐου του 2016, οι αιτούντες μετακόμισαν στο ξενοδοχείο City Plaza στο κέντρο της Αθήνας, όπου τους παραχωρήθηκε ένα υπνοδωμάτιο με ένα κρεβάτι και ένα μπάνιο, τροφή και ψυχολογική στήριξη. Στις 25 Ιουλίου 2016, οι προσφεύγοντες υπ' αριθμ. 3 έως 5 μεταφέρθηκαν στην δομή φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων «Φάρος», η οποία λειτουργεί υπό την εποπτεία της πρεσβείας της Νορβηγίας και του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης.

Στις 29 Ιουλίου 2016, ο προσφεύγων υπ' αριθμ. 5 μετέβη στο νοσοκομείο Ευαγγελισμός όπου οι γιατροί του διέγνωσαν ότι πάσχει από φυματιώδη πλευρίτιδα. Ο ανήλικος νοσηλεύτηκε μέχρι τις 12 Αυγούστου 2016, λαμβάνοντας καθημερινά ενδοφλέβια αντιβιοτικά. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, λόγω έλλειψης διερμηνείας δεν ήταν σε θέση να επικοινωνήσει κατά την διάρκεια της νοσηλείας του με τους θεράποντες ιατρούς με αποτέλεσμα να μην γνωρίζει τι πρόβλημα υγείας αντιμετώπιζε. Στις 19 Αυγούστου 2016 οι προσφεύγοντες υπ' αριθμ. 3 και 4 μεταφέρθηκαν, χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση στην ειδική δομή για τους ασυνόδευτους ανηλίκους «Μέλλον» στην περιοχή Μοσχάτο Αττικής. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, η ακαθαρσία των χώρων ήταν αφόρητη, το φαγητό ήταν πολύ κακής ποιότητας, και αναγκάζονταν να μοιραστούν το δωμάτιό τους με άλλα άτομα, ορισμένα εκ των οποίων ήταν άνω των 30 ετών, έκαναν χρήση ναρκωτικών και έφερναν γυναίκες να περάσουν μαζί το βράδυ. Στις 21 Αυγούστου 2016, οι εν λόγω ανήλικοι εγκατέλειψαν τη δομή «Μέλλον» χωρίς προηγούμενη ενημέρωση των διευθυντών της και επέστρεψαν στο ξενοδοχείο City Plaza.

Στις 18 Σεπτεμβρίου 2016, με εντολή του Εισαγγελέα Ανηλίκων, ο προσφεύγων υπ' αριθμ. 3 μεταφέρθηκε σε νοσοκομείο προκειμένου να υποβληθεί σε εξετάσεις καθορισμού της ηλικίας του. Στις 20 Οκτωβρίου 2016, ο ίδιος εισαγγελέας διέταξε τον ενάγοντα να εγκαταλείψει αμέσως τη δομή «Φάρος» όπου φιλοξενοούνταν με την αιτιολογία ότι τα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παραπάνω εξέτασης ήταν

περίπου 19 ετών. Κατόπιν αυτού, ο προσφεύγων τοποθετήθηκε σε δομή των «Γιατρών του Κόσμου».

Στις 5 Δεκεμβρίου 2016, ο προσφεύγων υπ' αριθμ. 4 συνελήφθη από αστυνομικούς και καθώς ήταν ανήλικος, τοποθετήθηκε για οκτώ ημέρες υπό «προστατευτική κράτηση», αρχικά για μία νύχτα στο αστυνομικό τμήμα του Αγίου Στεφάνου και εν συνέχεια στην έδρα της αστυνομίας της Αττικής, όπου ήταν κλεισμένος στο κελί καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, το φαγητό που του παρείχαν περιοριζόταν σε δύο σάντουιτς την ημέρα, του επιτρεπόταν να πάει στο μπάνιο δύο φορές την ημέρα και για να πει νερό, έπρεπε να απευθυνθεί σε έναν αστυνομικό, ο οποίος του έφερνε ένα ποτήρι μία ώρα αργότερα. Κατά την διάρκεια συνολικά της κράτησης του, ο ανήλικος δεν είχε την δυνατότητα να πλυθεί και κοιμόταν σε ένα πολύ βρώμικο στρώμα και κουβέρτα. Μετά το πέρας της περιόδου κράτησης του και έχοντας χάσει τέσσερα κιλά, ο ανήλικος θα επέστρεφε στο δρόμο.

Ο προσφεύγων υπ' αριθμ. 2 έπειτα από προσπάθεια του να μεταβεί παρανόμως στην Ιταλία με πλοίο που αναχωρούσε από το λιμάνι της Πάτρας, συνελήφθη από Ιταλούς αστυνομικούς και παραδόθηκε στην ελληνική αστυνομία, οπότε και τέθηκε υπό «προστατευτική κράτηση» στις 21 Ιουλίου 2016 στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας. Στις 4 Αυγούστου 2016, έκανε απόπειρα αυτοκτονίας ενώ βρισκόταν στο κελί όπου κρατείτο και μεταφέρθηκε αναίσθητος στο κέντρο υγείας της Ηγουμενίτσας. Εκεί υποβλήθηκε σε ψυχιατρική εξέταση, από την οποία προέκυψε ότι παρουσίαζε συμπτώματα κατάθλιψης, τα οποία είχαν εμφανιστεί κατά την έναρξη της κράτησής του στην Ηγουμενίτσα και εν συνεχεία επιδεινώθηκαν λόγω της συνεχιζόμενης κράτησης. Κατόπιν αυτού, ο ανήλικος τέθηκε υπό «προστατευτική κράτηση» σε άλλο αστυνομικό τμήμα, στα Φιλιατά, προκειμένου να υποβληθεί σε αυξημένη αστυνομική επιτήρηση, ωστόσο πραγματοποίησε και άλλες απόπειρες κατά της ζωής του. Στις 6 Αυγούστου 2016, μετά τον εντοπισμό του προσφεύγοντος, η δικηγόρος του επικοινωνήσε με τον Εισαγγελέα της Ηγουμενίτσας και του ζήτησε να εισάγει τον ανήλικο σε ειδικό νοσοκομείο. Ο εισαγγελέας αρνήθηκε να δεχθεί το αίτημα αυτό με το σκεπτικό ότι ο ανήλικος «ενέπιπτε στην αρμοδιότητα της αστυνομίας». Στις 18 Αυγούστου 2016 η δικηγόρος κατάφερε να βρει θέση σε δομή του οργανισμού «Άρσις» στη Θεσσαλονίκη και ενημέρωσε σχετικά τον εισαγγελέα. Ο τελευταίος δεν ενέκρινε

τη μεταφορά μέχρι τις 25 Αυγούστου 2016, μια εβδομάδα αργότερα, έτσι ο προαναφερθείς ανήλικος πέρασε 34 ημέρες σε κράτηση.

Οι προσφεύγοντες υπ' αριθμ. 2 και 3 έλαβαν το καθεστώς του πρόσφυγα με απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2016 και απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2017, αντιστοίχως. Ο προσφεύγων υπ' αριθμ. 5 υπέβαλε στις 25 Νοεμβρίου 2016 στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Θεσσαλονίκης αίτημα οικογενειακής επανένωσης με τον θείο και τη θεία του που διαμένουν στη Γερμανία.

Η Απόφαση του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα ότι διακηρύσσει παραδεκτές τις καταγγελίες που προβλέπονται στα άρθρα 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων) και 5 § 1 (το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια) της Σύμβασης, οι οποίες στρέφονται κατά της Ελλάδας. Ειδικότερα, εξέφρασε την άποψη ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω των συνθηκών κράτησης των υπ' αριθμ. 1, 2 και 4 προσφευγόντων σε διαφορετικούς αστυνομικούς σταθμούς της χώρας. Επιπλέον έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του ανωτέρω άρθρου λόγω των συνθηκών διαβίωσης των υπ' αριθμ. 2 έως 5 προσφευγόντων στον καταυλισμό στην Ειδωμένη. Τέλος, έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 § 1 της Σύμβασης έναντι των υπ' αριθμ. 1, 2, και 4 προσφευγόντων.

5.2.2. Υπόθεση Η.Α. και λοιποί κατά Ελλάδος (Προσφυγή αρ. 19951/16)

Τα Περιστατικά της Υπόθεσης

Στις 13 Απριλίου 2016, προσέφυγαν στο ΕΔΔΑ εννέα ασυνόδευτοι ανήλικοι υπήκοοι τρίτων χωρών, από δεκατεσσάρων έως δέκα επτά ετών προκειμένου καταγγείλουν τις συνθήκες κράτησης τους στα κατά τόπους αστυνομικά τμήματα, καθώς επίσης και στο κέντρο Διαβατών. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες κατήγγειλαν ότι στα κελιά τους κρατούνταν πέραν των ιδίων και ενήλικες κρατούμενοι του κοινού δικαίου, ότι στερήθηκαν της δυνατότητας πραγματικής προσφυγής καθώς οι λόγοι κράτησης τους δεν τους κοινοποιήθηκαν σε γλώσσα που να κατανοούν και πως ορισμένοι εξ' αυτών υπέστησαν σωματική βία από αξιωματικούς της αστυνομίας στο Κιλκίς. Επίσης κατήγγειλαν ότι δεν είχαν πρόσβαση στον διορισμό δικηγόρου.

Αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης στα κατά τόπους αστυνομικά τμήματα, έξι εκ των προσφευγόντων ισχυρίστηκαν ότι δέχθηκαν σωματική βία από τους αστυνομικούς στο συνοριακό φυλάκιο Αξιούπολης, χωρίς να υποβληθούν μετέπειτα σε κάποιο ιατρικό έλεγχο. Επιπλέον οι ανήλικοι δήλωσαν ότι δεν έλαβαν καμία ενημέρωση σχετικά με τις διαδικασίες που έπρεπε να ακολουθήσουν προκειμένου να καταθέσουν αίτηση χορήγησης ασύλου. Ο υπ' αριθμ. 1 προσφεύγων ανέφερε ότι του αρνήθηκαν τη πρόσβαση ιατρική ή/και νοσοκομειακή εξέταση για τα καρδιολογικά προβλήματα που αντιμετώπιζε.

Όσοι εκ των προσφευγόντων μεταφέρθηκαν στο αστυνομικό τμήμα Αξιούπολης ισχυρίστηκαν ότι κατά την κράτηση τους τοποθετήθηκαν σε μη θερμαινόμενα και χωρίς επαρκή αερισμό και φωτισμό κελιά, στα οποία κρατούνταν υπεράριθμοι κρατούμενοι με αποτέλεσμα να κοιμούνται στο δάπεδο. Στους ανηλίκους δεν χορηγήθηκε η δυνατότητα εξόδου ή/και περιπάτου και η τροφή που τους παρασχέθηκε ήταν χαμηλής ποιότητας. Κατ' αντιστοιχία, οι ανήλικοι χαρακτήρισαν ως «αφόρητες και εξευτελιστικές» τις συνθήκες κράτησης τους και στο αστυνομικό τμήμα Πολυκάστρου. Ειδικότερα, ο υπ' αριθμ. 8 ανέφερε ότι υπέφερε από κρίση άσθματος η οποία του προκλήθηκε εξαιτίας του ανεπαρκούς αερισμού και της έλλειψης θέρμανσης κατά τη διάρκεια της νύκτας.

Σχετικά με τις συνθήκες κράτησης στο κέντρο Διαβατών, οι προσφεύγοντες ανέφεραν ότι ήταν καλύτερες από εκείνες των προαναφερθέντων αστυνομικών τμημάτων, ωστόσο υπολείπονταν προβλέψεων που να αφορούν στην υποδοχή ανηλίκων. Το εν λόγω κέντρο διέθετε ανεπαρκή αριθμό χημικών τουαλετών και ντους για 3 000 πρόσφυγες και δεν διέθετε ειδικό χώρο ρίψης των απορριμμάτων, με αποτέλεσμα την μετάδοση μολυσματικών ασθενειών. Επιπλέον, στο κέντρο απουσίαζε ο έλεγχος των προσώπων που εισέρχονταν στο κέντρο ή έφευγαν από αυτό, γεγονός που σε συνδυασμό με την έλλειψη ηλεκτροδότησης εντός αυτού, διευκόλυνε την εκδήλωση βιαιοπραγιών. Παρά το γεγονός ότι οι προσφεύγοντες είχαν τοποθετηθεί σε ειδική ζώνη η οποία προοριζόταν για ανηλίκους, αναγκάζονταν να μοιράζονται τις τουαλέτες και τα ντους με τους ενήλικες που φιλοξενούνταν στο κέντρο. Η τροφή που τους παρείχαν ήταν χαμηλής ποιότητας, ενώ η απουσία διερμηνέων καθιστούσε δυσχερή την επικοινωνία με τους ιατρούς του κέντρου.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, οι υπ' αριθμ. 5 και 7 προσφεύγοντες υπέστησαν σωματική βία από τους αστυνομικούς κατά την διάρκεια κράτησης τους στο αστυνομικό τμήμα του Κιλκίς. Ειδικότερα, ο υπ' αριθμ. 7 προσφεύγων ανέφερε ότι δέχθηκε εκφοβισμό από τους αστυνομικούς του τμήματος, καθώς επίσης και χτύπημα στο κεφάλι με αποτέλεσμα να λιποθυμήσει, χωρίς να λάβει εν συνέχεια καμία ιατρική βοήθεια. Ο υπ' αριθμ. 5 προσφεύγων ανέφερε ότι οι αστυνομικοί του έστριψαν το χέρι πίσω από την πλάτη και τον χτύπησαν στα πόδια, με αποτέλεσμα να κατελήφθη από κρίση πανικού. Η κρίση αυτή επαναλήφθηκε την επομένη, οπότε και ο ανήλικος διακομίστηκε στο νοσοκομείο και κατόπιν επανήλθε στο αστυνομικό τμήμα του Κιλκίς. Όπως αναγράφεται στα ιατρικά πιστοποιητικά που συντάχθηκαν για το εν λόγω συμβάν οι γιατροί αντιμετώπιζαν πρόβλημα επικοινωνίας με τον ασθενή λόγω έλλειψης διερμηνείας.

Η Απόφαση του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα ότι κηρύσσει απαράδεκτο τον λόγο που στηρίζεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης σχετικά με την κακομεταχείριση την οποία οι υπ' αριθμ. 5 και 7 προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι υπέστησαν και κάνει δεκτή την προσφυγή ως προς το υπόλοιπο μέρος αυτής. Ειδικότερα, το Δικαστήριο αναγνώρισε την ύπαρξη παραβίασης των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης. Επιπλέον, αναγνώρισε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης στα κατά τόπους αστυνομικά τμήματα, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίζει παραβίαση αυτού σε ότι αφορά στις συνθήκες διαβίωσης στο κέντρο των Διαβάτων. Τέλος, αναγνωρίζει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 (δικαίωμα πραγματικής/ αποτελεσματικής προσφυγής) σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης, σε ότι αφορά στις συνθήκες κράτησης στα διάφορα αστυνομικά τμήματα.

5.2.3. Υπόθεση E.R. κατά Ελλάδος (Προσφυγή αρ. 8687/08)

Τα Περιστατικά της Υπόθεσης

Στις 19 Ιουλίου 2007, ο προσφεύγων, ανήλικος (δεκαπέντε ετών) χωρίς υποστηρικτικό δίκτυο από το Αφγανιστάν, εισήλθε χωρίς ταξιδιωτικά έγγραφα στην ελληνική επικράτεια και συγκεκριμένα στο νησί της Λέσβου, όπου και συνελήφθη από τις ελληνικές Αρχές. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, εγκατέλειψε την χώρα

καταγωγής του μετά τον θάνατο των γονέων του, εξαιτίας του φόβου επιστράτευσης του από τους Ταλιμπάν και της αδυναμίας του αφγανικού κράτους να διασφαλίσει την σωματική του ασφάλεια και επιβίωση.

Κατά την καταχώρηση του από τις ελληνικές Αρχές, δεν παρέστη διερμηνέας, χρέη του οποίου διετέλεσε ένας συμπατριώτης του προσφεύγοντος (ο Ν. Μ.), ο οποίος μιλούσε λίγα αγγλικά. Οι πληροφορίες που του ζητήθηκαν κατά τα λεγόμενα του ήταν υποτυπώδεις και δεν αφορούσαν τους λόγους που εγκατέλειψε την πατρίδα του ή δεν συνοδευόταν από την οικογένεια του. Επιπλέον, δεν ενημερώθηκε σε κανένα στάδιο της διαδικασίας σχετικά με τα δικαιώματά του και τη δυνατότητα του να αιτηθεί χορήγηση ασύλου.

Στις 20 Ιουλίου 2007, διατάσσεται η απέλαση του Ν.Μ. για παράνομη είσοδο και διαμονή στην ελληνική επικράτεια. Στην απόφαση απέλασης που του επιδόθηκε αναγραφόταν ότι συνόδευε τον προσφεύγοντα, τον οποίο και αναφέρει ως ξάδελφο του ενώ ουδέποτε γνωρίζονταν.

Ο προσφεύγων κρατήθηκε στο Κέντρο Κράτησης για παράνομους μετανάστες της Παγανής, στο νησί της Λέσβου έως και τις 21 Ιουλίου 2007. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, στο κελί του είχαν τοποθετηθεί και ενήλικες, ενώ η κράτηση του δεν πληρούσε τους κανόνες υγιεινής, ήτοι δεν του είχαν παρασχεθεί καθαρά σεντόνια και κλινοσκεπάσματα, το στρώμα του κρεβατιού ήταν βρώμικο και δεν υπήρχαν στο κελί του έπιπλα με αποτέλεσμα να τρώει στο πάτωμα. Επιπλέον, κατά τα λεγόμενα του, καθ' όλη την διάρκεια της κράτησής του, δεν του επιτράπη η έξοδος από το κτίριο και δεν του παρασχέθηκε από τις Αρχές η δυνατότητα να έρθει σε επαφή με δικηγόρο ή με τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας. Στον προσφεύγοντα δόθηκε η δυνατότητα να συναντήσει μόνο έναν εκπρόσωπο μιας γερμανικής Μη-Κυβερνητικής Οργάνωσης Pro-Asyl, που το διάστημα εκείνο βρισκόταν σε αποστολή στο νησί της Λέσβου. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε επίσης ότι πέραν από την έλλειψη οιαδήποτε νομικής συνδρομής κατά την διάρκεια της κράτησής του, οι Αρχές δεν προέβησαν ουδέποτε στην ενημέρωση της Εισαγγελίας ανηλίκων για την περίπτωση του.

Στις 21 Ιουλίου 2007, κοινοποιήθηκε στον Ν.Μ. η απόφαση απέλασης συμφώνως της οποίας, ο ίδιος και ο προσφεύγων υποχρεούνταν να εγκαταλείψουν την ελληνική επικράτεια εντός προθεσμίας τριάντα ημερών. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, ο ίδιος είχε αφεθεί ελεύθερος χωρίς ωστόσο οι Αρχές να λάβουν

κάποιο μέτρο αναφορικά με την στέγαση του ή την μεταφορά του με πλοίο από το νησί της Λέσβου. Η μόνη βοήθεια που έλαβε ο ίδιος προήλθε από την Μη-Κυβερνητική Οργάνωση «Προσφυγή» η οποία δραστηριοποιούνταν τοπικά, παρέχοντας βοήθεια σε μετανάστες. Η εν λόγω οργάνωση παρείχε στον προσφεύγοντα πληροφορίες για την Μη-Κυβερνητική Οργάνωση «Άρσις», όπου και απευθύνθηκε ο προσφεύγων όταν μετέβη στην Αθήνα. Ο προσφεύγων αφίχθηκε στην Αθήνα στις 22 Ιουλίου 2007 και έπειτα από μία ημέρα χωρίς κάποιο κατάλυμα, ανέλαβε την φροντίδα του στις 23 Ιουλίου 2007, η Μη-Κυβερνητική Οργάνωση «Άρσις». Σύμφωνα με την βεβαίωση της ανωτέρω οργάνωσης, ο προσφεύγων εμφάνισε δυσκολίες στην ένταξη του στο νέο του περιβάλλον, φοβόταν να κοιμηθεί στο σκοτάδι, ήταν πολύ αδύνατος και μιλούσε σπάνια.

Στις 27 Ιουλίου 2007, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση πολιτικού ασύλου. Συμφώνως των συνταχθέντων κατά την καταγραφή του αιτήματος του πρακτικών από την Διεύθυνση Αλλοδαπών της περιφέρειας Αττικής, ο ανήλικος γεννήθηκε την 1^η Ιανουαρίου 1992 και κατά την είσοδο του στην ελληνική επικράτεια δεν συνοδευόταν από κάποιο μέλος της οικογένειάς του.

Στις 31 Ιουλίου 2007, η οργάνωση «Άρσις», διασφάλισε την στέγαση του σε ένα κέντρο φιλοξενίας ανηλίκων στο κέντρο της Αθήνας, όπου και διέμενε μέχρι και την εξέταση της υπόθεσής του από το ΕΔΔΑ.

Στις 4 Σεπτεμβρίου 2007, η αίτηση του για χορήγηση πολιτικού ασύλου απορρίφθηκε από την αρμόδια υπηρεσία. Ο προσφεύγων κατέθεσε προσφυγή κατά της ανωτέρω απόφασης, η οποία και εκκρεμεί έως και την έκδοση της απόφασης προσφυγής του στο ΕΔΔΑ. Καθ' όλο το διάστημα διαμονής του στην Ελλάδα και παρά την ενημέρωση της Εισαγγελίας ανηλίκων δεν ορίστηκε κάποιος μόνιμος ή προσωρινός κηδεμόνας για τον προσφεύγοντα.

Η Απόφαση του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα επί της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης σχετικά με τις συνθήκες κράτησης στο Κέντρο κράτησης της Παγανής, καθώς επίσης και αναφορικά με τις παραλείψεις των ελληνικών Αρχών την περίοδο που ακολούθησε μετά την απόλυση του προσφεύγοντα. Επιπλέον, το Δικαστήριο αναγνώρισε την ύπαρξη παραβίασης των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

5.2.4. Υπόθεση Sarwari και λοιποί κατά Ελλάδα (Προσφυγή αρ. 380889/12)

Τα Περιστατικά της Υπόθεσης

Στις 19 Ιουνίου 2012, δέκα υπήκοοι Αφγανιστάν, έξι εκ των οποίων ασυνόδευτοι ανήλικοι, προσέφυγαν στο ΕΔΔΑ, επικαλούμενοι παραβίαση των άρθρων 3, 6, 13 και 14 της Σύμβασης.

Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 169/2012 απόφαση του εφετείου κακουργημάτων Αθηνών, στις 14 Δεκεμβρίου 2004, γύρω στις 22:30, ομάδα αστυνομικών η οποία αναζητούσε κάποιον φυγάδα, μετέβη με πολιτικά ρούχα σε ένα κτίριο εντός του οποίου διέμεναν Αφγανοί υπήκοοι. Οι εν λόγω αστυνομικοί αφού ξύπνησαν τους διαμένοντες στο κτίριο, τους οδήγησαν στο σαλόνι υποχρεώνοντας τους να σταθούν με το πρόσωπο στραμμένο προς τον τοίχο. Εν συνεχεία, τους έδειξαν μία φωτογραφία του φυγάδα υποβάλλοντας παράλληλα ερωτήσεις για αυτόν. Οι αστυνομικοί χτύπησαν τους διαμένοντες στο κτίριο με τα πόδια τους (κλωτσιές) και τα χέρια τους (γροθιές και χαστούκια). Στα άτομα που αντέδρασαν επιτέθηκαν επίσης με μπαστούνια, χτυπώντας τους σε διάφορα μέρη του σώματός τους και προκαλώντας τους κατά τον τρόπο αυτό απλές σωματικές βλάβες.

Στις 15 Δεκεμβρίου 2004 γύρω στα μεσάνυχτα, δύο αστυνομικοί της πρώτης ομάδας με συνοδεία άλλων οργάνων των δυνάμεων της τάξης, μετέβησαν εκ νέου στο κτίριο αναζητώντας τον φυγάδα. Όπως και την προηγούμενη ημέρα, ξύπνησαν τους ενοίκους και τους οδήγησαν στο σαλόνι. Εκεί τους έδειξαν πάλι την φωτογραφία του φυγάδα, ρωτώντας τους εάν τον γνώριζαν. Οι αστυνομικοί επιτέθηκαν σε ορισμένους εξ' αυτών χτυπώντας τους με τα πόδια και τα χέρια τους, καθώς επίσης και με μπαστούνια σε διάφορα μέρη του σώματός τους, προξενώντας τους απλές σωματικές βλάβες.

Έπειτα από διαταγή της υποδιεύθυνσης ασφαλείας της αστυνομίας Αθηνών στις 22 και 23 Δεκεμβρίου 2004, οι προσφεύγοντες υποβλήθηκαν σε ιατρικές εξετάσεις βάσει των οποίων εκδόθηκαν σχετικά ιατρικά πιστοποιητικά.

Ειδικότερα, για τον ασυνόδευτο ανήλικο προσφεύγων υπ' αριθμ. 2, ηλικίας τότε δεκαεπτά ετών, διαπιστώθηκε ότι παρουσίαζε κάκωση στο εμπρόσθιο τμήμα της αριστερής κνήμης, με μία εκχύμωση γύρω σε φάση απορρόφησης. Σύμφωνα με την εκτίμηση του ιατροδικαστή, αυτή η «ελαφριά σωματική βλάβη» ήταν συμβατή με την υπόθεση μιας κάκωσης προκληθείσας από ένα αιχμηρό αντικείμενο καθώς και με την χρονολογία των επικαλουμένων συμβάντων. Για τους ασυνόδευτους ανηλίκους προσφεύγοντες υπ' αριθμ. 2, 5 και 7, ηλικίας τότε δεκαέξι και δεκαπέντε ετών αντίστοιχα, ο ιατροδικαστής έπειτα από εξέταση τους διαπίστωσε ότι δεν παρουσίαζαν κάποια κάκωση. Ο ασυνόδευτος ανήλικος προσφεύγων υπ' αριθμ. 9, στην εξέταση στην οποία υποβλήθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2004 από την ιατρό-διευθύντρια του κέντρου αποκατάστασης θυμάτων βασανιστηρίων, ισχυρίστηκε ότι είχε δεχθεί απειλές με περίστροφο από έναν από τους αστυνομικούς, ο οποίος είχε πιέσει το όπλο στην αριστερή πλευρά του λαιμού του, ζητώντας του πληροφορίες για τον φυγάδα, τον οποίο κατά τα λεγόμενά του, δεν γνώριζε. Εν συνεχεία και αφότου κατέβασε το όπλο του, ο αστυνομικός τον έσυρε με δύναμη, προξενώντας του τέσσερα γραμμικά τραύματα 5 έως 6 εκατοστών. Στην έκθεση της η ιατρός προσέθεσε ότι ο προσφεύγων εμφάνιζε στο οπίσθιο μέρος του αριστερού γόνατου μία εκχύμωση και μια μικρή κάκωση ενός εκατοστού που προκλήθηκαν από λάκτισμα.

Η Απόφαση του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα επί της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης υπό το δικονομικό σκέλος του για τους υπ' αριθμ. 1 έως 8 και 10 προσφεύγοντες και για το ουσιαστικό σκέλος του για τους υπ' αριθμ. 2,3,6 και 10 προσφεύγοντες. Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης υπό το ουσιαστικό σκέλος του ως προς τους υπ' αριθμ. 1, 4, 5, 7 και 8 προσφεύγοντες. Τέλος, αποφάνθηκε ότι δεν απαιτείται να αποφανθεί χωριστά είτε επί του παραδεκτού είτε επί της ουσίας των αιτιάσεων που αφορούν στο άρθρο 6 της Σύμβασης.

Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο της παρούσης εργασίας, επιχειρήθηκε να αναδειχθεί η θεματική των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπό το πρίσμα της ειδικής ομάδας των ασυνόδευτων ανηλίκων. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκε προσπάθεια να παρουσιαστούν οι επιπτώσεις της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα, καθώς επίσης και ο αντίκτυπος αυτών στην διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η Διεθνής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού, η οποία και εισήγαγε μία σημαντική καινοτομία όσον αφορά τη νομική θέση του παιδιού. Ειδικότερα, η Σύμβαση χρησιμοποίησε τόσο στον ίδιο τον τίτλο της, όσο και στην διατύπωση των άρθρων που εμπεριέχει, τον όρο «δικαίωμα», εν αντιθέσει με τα προγενέστερα αυτής διεθνή νομικά κείμενα, στα οποία απαντάται αντ' αυτού ο όρος «προστασία». Κατ' αυτόν τον τρόπο το παιδί αναγνωρίζεται το ίδιο ως φορέας δικαιωμάτων και αυτόνομο υποκείμενο, ικανό για αυτενέργεια, στο οποίο αποδίδονται για πρώτη φορά αστικά και πολιτικά δικαιώματα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύθηκε το θεσμικό πλαίσιο προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με αναφορά στην ΕΣΔΑ και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα. Ιδιαίζουσας σημασίας για την εν γένει προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτέλεσε η σύσταση και λειτουργία - κατ' επέκταση εφαρμογής των διατάξεων της ΕΣΔΑ- του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί ως σήμερα τον θεματοφύλακα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν.

Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η θεματική του πλαισίου χορήγησης διεθνούς προστασίας. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκε αναλυτική παρουσίαση της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, στην οποία παρατίθεται ο ορισμός του πρόσφυγα, τα δικαιώματα που απορρέουν από την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, καθώς επίσης και οι αρμοδιότητες των κρατών που χορηγούν το εν λόγω καθεστώς. Επιπλέον, παρουσιάστηκαν το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967, η Οδηγία 2004/83/EK για την επικουρική προστασία και ο Κανονισμός

Δουβλίνο III, βάσει του οποίου η αρμοδιότητα εξέτασης αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας, βαρύνει κατά κύριο λόγο το κράτος πρώτης υποδοχής.

Οι διαδικασίες χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα περιγράφονται αναλυτικά στο κεφάλαιο τέσσερα. Αρχικά παρουσιάζεται η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής και Ταυτοποίησης, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας και οι προβλεπόμενες σε αυτήν διαδικασίες, εστιάζοντας στους ασυνόδευτους ανηλίκους. Ακολούθως, έμφαση δίνεται στην Υπηρεσία Ασύλου. Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς αναλύθηκαν η διαδικασία καταγραφής και εξέτασης αιτήματος διεθνούς προστασίας. Ειδική αναφορά έγινε στις ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις εξέτασης αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας από ανηλίκους και στην προσέγγιση της έννοιας του πρόσφυγα όπως αυτή διατυπώθηκε στην Σύμβαση της Γενεύης του 1951, υπό το πρίσμα της ανηλικότητας, με έμφαση στις διαδικασίες διαπίστωσης αυτής.

Στο κεφάλαιο πέντε, παρουσιάστηκε με την χρήση στατιστικών δεδομένων, η εξέλιξη της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα με εστίαση στους ασυνόδευτους ανηλίκους. Με την χρήση χρονοσειρών από το 2013 έως το 2019, αναλύθηκε η αύξηση του αριθμού των ανηλίκων και των ασυνόδευτων ανηλίκων που εισέρχονταν ανά έτος στην ελληνική επικράτεια. Στοιχείο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για το υπό εξέταση φαινόμενο συνιστά η ραγδαία αύξηση του ανωτέρω αριθμού μεταξύ των ετών 2015 και 2016, κατά την κορύφωση της προσφυγικής κρίσης.

Στην συνέχεια παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της διαδικασίας διεθνούς προστασίας α' βαθμού κατά τα έτη 2013-2019 όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Εντύπωση προκαλεί ο υψηλός αριθμός αρνητικών αποφάσεων ουσίας α' βαθμού για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, ο οποίος κυμαίνεται μεταξύ 50% και 82%. Πιθανή εξήγηση δύναται να αποτελέσει μεταξύ άλλων, η ύπαρξη σημαντικών καθυστερήσεων στην εξέταση των αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας, οι οποίες δύναται να οδηγήσουν στην ενηλικίωση του αιτούντα, έχοντας ως αποτέλεσμα την εξέταση του αιτήματος του ως ενηλίκου πλέον.

Επιπλέον, παρουσιάστηκαν στοιχεία για τις μορφές φιλοξενίας και τις συνθήκες διαβίωσης των ασυνόδευτων ανηλίκων. Στο σημείο αυτό αναδείχθηκε ο σημαντικός αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων, οι οποίοι διαβιών σε άτυπες/επισφαλείς συνθήκες στέγασης. Η μη επάρκεια μόνιμων και κατάλληλων μακροχρόνιων χώρων

φιλοξενίας οδηγεί μεγάλο αριθμό ασυνόδευτων ανηλίκων σε επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης θέτοντας σε σημαντικό κίνδυνο τα θεμελιώδη δικαιώματά τους.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο εξετάστηκε ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα. Ειδικότερα, παρουσιάστηκαν οι δύο πιο πρόσφατες καταδίκες της χώρας (εντός του 2019). Και οι δύο καταδικαστικές αποφάσεις αφορούν κυρίως παραβιάσεις των άρθρων 3 και 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Συμπερασματικά, είναι εμφανές ότι δεν απουσιάζουν οι θεσμικές εγγυήσεις προστασίας δικαιωμάτων του παιδιού τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Εντούτοις, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι παρά τις εγγυήσεις αυτές, οι οποίες καλύπτουν μεγάλο φάσμα των προβλεπόμενων για την εξέταση αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας από ανηλίκους, ασυνόδευτους ή μη, διαδικασιών, η πραγματικότητα όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στο προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα, καθιστά κατ' ελάχιστον δυσχερή την πραγματική και ουσιώδη διασφάλιση των δικαιωμάτων αυτών.

Ο ολοένα και αυξανόμενος αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων που εισέρχονται ετησίως στην ελληνική επικράτεια σε συνδυασμό με την έλλειψη δομών, ικανών σε μέγεθος, ποιότητα και στελέχωση να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις διαχείρισης των αναγκών τους, καθιστούν όλο και πιο επισφαλής την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Η ύπαρξη διοικητικών προσχωμάτων και καθυστερήσεων, η περιορισμένη λόγω έλλειψης διερμηνείας ενημέρωση και πληροφόρηση των ενδιαφερομένων (αιτούντων) για τα στάδια της διαδικασίας που καλούνται να ακολουθήσουν προκειμένου υποβάλλουν αίτημα χορήγησης διεθνούς προστασίας, συμβάλει στο να καθίσταται όλο και πιο επισφαλής η διασφάλιση των δικαιωμάτων τους.

Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς, αρνητική επίδραση ασκεί και η ανάθεση της αρμοδιότητας εξέτασης ενός αιτήματος διεθνούς προστασίας στην χώρα πρώτης υποδοχής συμφώνως του Κανονισμού Δουβλίνο III. Ληφθεί υπόψη ότι η Ελλάδα συνιστά ένα από τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου μία από τις κύριες εισόδους προσφύγων στον ενωσιακό χώρο. Ο σταδιακά ολοένα και αυξανόμενος αριθμός αιτημάτων χορήγησης διεθνούς προστασίας κάθε χρόνο καθιστά

όλο και πιο δυσχερή την εστίαση των εμπλεκόμενων φορέων στις εξειδικευμένες ανάγκες ευπαθών ομάδων, όπως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, και κατ' επέκταση στην προστασία των δικαιωμάτων τους.

Στην προσπάθεια αντιμετώπισης των ανωτέρω παθογενειών, ιδιάζουσας σημασίας καθίσταται η συνεχής εκπαίδευση των υπαλλήλων των εμπλεκόμενων φορέων, ιδιαίτερα σε ζητήματα διαχείρισης και αντιμετώπισης ευπαθών ομάδων, εν προκειμένω των ασυνόδευτων ανηλίκων. Ως εκ τούτου και λαμβανομένων υπόψη των δυσχερειών που οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν τόσο κατά την διάρκεια του ταξιδιού τους προς την Ελλάδα όσο και κατά την είσοδο και διαμονή τους στην χώρα υποδοχής, κρίνεται αναγκαία η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που θα διασφαλίζουν τον σεβασμό στην ευαλωτότητα και στις ανάγκες της παιδικής ηλικίας.

Επιπρόσθετα, από τα στατιστικά στοιχεία που παρατέθηκαν στο πέμπτο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας, καθίσταται σαφής και επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας νέων δομών φιλοξενίας, οι οποίες να διατίθενται αποκλειστικά στους ασυνόδευτους ανηλίκους. Οι εν λόγω δομές θα πρέπει να είναι πλήρως στελεχωμένες με προσωπικό διαφόρων ειδικοτήτων, προκειμένου να παράσχει τις απαραίτητες εκείνες υπηρεσίες για την υγιή ανάπτυξη του ανηλίκου, ήτοι ιατρικές, κοινωνικές, ψυχολογικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Επιτακτική επίσης κρίνεται η τροποποίηση του Κανονισμού Δουβλίνο III και ειδικότερα του κριτηρίου της χώρας πρώτης εισόδου για τον καθορισμό της αρμοδιότητας εξέτασης του αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας μεταξύ των κρατών μελών. Το ανωτέρω κριτήριο, όπως προαναφέρθηκε, έχει ως άμεσο αντίκτυπο για την Ελλάδα τον ολοένα και αυξανόμενο αριθμό αιτημάτων αρμοδιότητας της, ο οποίος βρίσκεται σε αναντιστοιχία με τις υφιστάμενες δομές και δυνατότητες της χώρας. Ως εκ τούτου, προτείνεται να δοθεί η δυνατότητα σε ευπαθείς ομάδες όπως εν προκειμένω οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, να προωθηθούν σε άλλα κράτη μέλη με επαρκέστερες και πιο εξειδικευμένες υποδομές, οι οποίες είναι σε θέση να εξετάσουν άμεσα το αίτημα τους, διασφαλίζοντας παράλληλα τα εκ της Συμβάσεως κατοχυρωμένα δικαιώματά τους.

Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς, κρίνεται αναγκαία η αυστηρή εφαρμογή της κατευθυντήριας οδηγίας της της Έπατης Αρμοστείας του Ο.Η. Ε. για την Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 (Α) 2 και 1 (ΣΤ) της

Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, σύμφωνα με την οποία τα αιτήματα χορήγησης διεθνούς προστασίας που κατατίθενται από ασυνόδευτους ανηλίκους εξετάζονται κατά προτεραιότητα των υπολοίπων αιτημάτων. Κατά τον τρόπο αυτό, δύναται να επιτευχθεί η αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων τους και παράλληλα να αποτραπούν οι δυσμενείς και επιβλαβείς για την ψυχική τους κατάσταση συνέπειες μεγάλων χρονικών καθυστερήσεων και χρονικών διαστημάτων αναμονής.

Τέλος, προτείνεται η εισαγωγή του θεσμού πολιτισμικής διερμηνείας κατά το σύνολο της διαδικασίας αιτήματος χορήγησης διεθνούς προστασίας. Ο ανωτέρω θεσμός θα φέρει διττό ρόλο. Αρχικά, σκοπός είναι να υποβοηθά τον ασυνόδευτο ανήλικο σε όλα τα στάδια της διαδικασίας υποβολής και εξέτασης του αιτήματος διεθνούς προστασίας, από την είσοδο του στην χώρα και την Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής και Ταυτοποίησης μέχρι και την υποβολή του αιτήματος του στην Υπηρεσία Ασύλου και την διεξαγωγή της συνεντεύξεως του.

Η εν λόγω υποβοήθηση δεν αφορά ούτε περιορίζεται σε πληροφορίες νομικής φύσεως, οι οποίες δύναται να δοθούν από τον Επίτροπο ή/και δικηγόρο του ανηλίκου, αλλά συνίστανται κυρίως σε πληροφορίες πολιτισμικής φύσεως που θα βοηθήσουν τον ανήλικο να νιώσει ασφάλεια, οικειότητα και κυρίως να κατανοήσει το νέο πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται να συνδιαλέγεται.

Παράλληλα, ο θεσμός της πολιτισμικής διερμηνείας θα συμβάλλει στην γεφύρωση των πολιτισμικών διαφορών μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και του ανηλίκου αιτούντος διεθνή προστασία, παρέχοντας πολιτισμικές αποσαφηνίσεις στους υπαλλήλους των εμπλεκόμενων φορέων, βοηθώντας τους να επικοινωνήσουν πιο αποτελεσματικά με τον ασυνόδευτο ανήλικο αιτούντα, δημιουργώντας παράλληλα σχέση εμπιστοσύνης και ένα περιβάλλον ασφάλειας στο οποίο να μπορεί να εκφραστεί.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Βρέλλης, Σ. (2003), *Δίκαιο Αλλοδαπών, Β' έκδοση*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Γραφείο του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (2009). *Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων*. Στ' Έκδοση. Αθήνα: Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.
- Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, *Γενικό Σχόλιο Νο. 9 (2006), για τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες*, έγγραφο CRC/C/GC/9, διαθέσιμο στο <http://www.unhcr.org/refworld/docid/461b93f72.html> παράγραφος 32, πρόσβαση 09-07-2019.
- Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, *Γενικό Σχόλιο Νο. 6 (2005), Μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους* (έγγραφο CRC/GC/2005/6) παράγραφος 74
- Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο EASO (2015). Έκθεση πληροφοριών για τις χώρες καταγωγής (ΠΚΧ) – Πακιστάν Επισκόπηση χώρας.
- Κουτσούκου, Η. (2013). *Η νομική προστασία του παιδιού στην Ελλάδα. Ποινικές & συνταγματικές διαστάσεις*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Νάσκου-Περράκη Π. (1990). *Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού*, Τετράδια Διεθνούς Δικαίου, Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Οδηγίες για την Διεκπεραίωση της Διαδικασίας Ασύλου της Υπηρεσίας Ασύλου (2015), Αθήνα: Υπηρεσία Ασύλου
- Παραράς, Π. (2001). *Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: βιβλιογραφία, νομολογία, παρατηρήσεις*. Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλας.

- Σατλάνης, Χ. (2003). Εισαγωγή στο δίκαιο της διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αθήνα- Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- Σιταρόπουλος, Ν. (2001). Το καθεστώς προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων των προσφύγων και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα – Σχετικά ζητήματα και προτάσεις, Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έκθεση 2001, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο
- Τριανταφυλλίδου, Α. & Δημητριάδη, Α (2011)., Η διαχείριση του ασύλου στην Ευρώπη: η αναθεώρηση του Δουβλίνου Ι και η περίπτωση της Ελλάδας, Εφαρμογές ΔΔ Ι/2011, σελ. 22 επ.

Ξενόγλωσση

- Detrick, S. (1999), A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Dordrecht/Boston/London: Martinus Nijhoff,
- Hammarberg, T (1990)., The UN Convention on the Rights of the Children and How to make it work, New York: Human Rights Quarterly 12
- Human Rights Watch (1995), Children in Sudan: Slaves, Street Children and Child Soldiers, 11-56432-157-6, διαθέσιμο σε: <https://www.refworld.org/docid/3ae6a8264.html>
- R. Hodgins, P (1998). Newell Implementation Handbook for the Convention on the Rights of Child, , New York: Unicef,
- UN Children's Fund (UNICEF), (2010), Child Labour in Bangladesh
- UN News Service (2010), UNICEF welcomes Sudanese measure to end use of child soldiers, διαθέσιμο σε: <https://www.refworld.org/docid/4c7f94d2c.html>
- UNICEF (2009), Protection of Children at Risk, Issue 11
- UNICEF, _In Focus: Protection of Children at Risk
- UNICEF, (2009), Bangladesh Newsletter, Issue 11, διαθέσιμο στο: http://www.unicef.org/bangladesh/Donor_Newsletter-11_March_09.pdf, σελ 3.

United Kingdom: Home Office (2016), Country Information and Guidance
Afghanistan: Women fearing gender-based harm / violence, Version
1.0, διαθέσιμο στον σύνδεσμο: <http://www.refworld.org/docid/56c420944.html>

United Kingdom: Home Office (2016), Country Information and Guidance - Pakistan:
Sexual orientation and gender identity, Version 2.0, διαθέσιμο σε:
<https://www.refworld.org/docid/57206aea4.html>

Νομοθεσία

Σύνταγμα της Ελλάδας, όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27ης Μαρτίου 2008
της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων.

Νόμοι

N.4375/2016: «Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφυγών,
Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης σύσταση Γενικής Γραμματείας
Υποδοχής, προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις
της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του
Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και
ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιτύπωση)» (L
180/29.6.2013), διατάξεις για την εργασία δικαιούχων διεθνούς προστασίας
και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 51 / Α' / 03-04-2016).

N.4251/2014: «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές
διατάξεις» (ΦΕΚ 80/ Α' / 01-04-2014)

N.3907/2011: «Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής,
προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας
2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα

κράτη – μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 7 / Α' / 26-01-2011)

Ν.2690/1999: «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 45 / Α' / 09-03-1999)

Ν.2101/1992: «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού» (ΦΕΚ 192 / Α' / 02-12-1992).

Αστικός Κώδικας

Προεδρικά Διατάγματα

Π.Δ.81/2019: «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (ΦΕΚ 119 / Α' / 08-07-2019).

Π.Δ.122/2017: «Οργανισμός Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής» (ΦΕΚ 149 / Α' / 10-10-2017).

Π.Δ. 141/2013: «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 (L 337) σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των αλλοδαπών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιατύπωση)» (ΦΕΚ 226/ Α' / 21-10-2013)

Υπουργικές Αποφάσεις

Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 1982/15-02-2016 των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Υγείας (ΦΕΚ 335/ Β' / 16-02- 2016)

Διεθνείς Συμβάσεις

Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 Για το Καθεστώς των Προσφύγων

Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, «Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1(Α)2 και 1(ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και/ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων», 22/12/2009

Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. (2010). ΟΔΗΓΙΑ 2004/83/ΕΚ Για Θέσπιση Ελάχιστων Απαιτήσεων Για Την Αναγνώριση και Το Καθεστώς των Υπηκόων Τρίτων Χωρών ή των Απάτριδων ως Προσφύγων ή ως Προσώπων που Χρήζουν Διεθνούς Προστασίας για Άλλους Λόγους - Επιλεγμένα Κείμενα Αναφοράς. Αθήνα.

Ενωσιακή Νομοθεσία

Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003 «σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη»

Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 «σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)»